

UiO : **Det juridiske fakultet**

Analyse av straffeloven § 192

og en vurdering av om bestemmelsen er i tråd med Norges forpliktelser etter kvinnediskrimineringskonvensjonen?

Kandidatnummer:503004

Leveringsfrist:26.11.2012

Antall ord: 17944

Innholdsfortegnelse :

<u>INNLEDNING</u>	3
<u>NNLEDNING</u>	3
1.1 Presentasjon av emnet	3
1.2 Problemstilling.....	8
1.3 Avgrensning.....	8
1.4 Rettskildene	8
1.4.1 Straffeloven	8
1.4.2 Forarbeider	9
1.4.3 Rettspraksis	10
1.4.4 Andre relevante rettskilder	10
1.5 Straffelovens anvendelsesområde.....	11
1.6 Den videre fremstillingen	12
2. ANALYSE AV STRAFFELOVEN § 192	13
2.1 Innledning	13
2.2 De objektive straffbarhetsvilkårene	15
2.2.1 Generelt	15
2.2.2 Begrepet ”seksuell omgang”	15
2.2.3 Strl.§ 192 1. Ledd litra a)	19
2.2.4 Strl. § 192 2.ledd litra b)	20
2.2.5 Strl. § 192 1.ledd litra c).....	21
2.3 Det subjektive straffbarhetsvilkåret.....	22
2.3.1 Forsettelig voldtekt.....	23
2.3.2 Grovt uaktsom voldtekt.....	25
2.4 Forsøk	28
2.5 Medvirkning	29
2.6 Konkurrens	30

2.7	Strafferammen i strl. § 192	31
2.7.1	Strafferammen i strl. § 192.....	33
2.7.1.1	Strl. § 192 første ledd.....	33
2.7.1.2	Strl. § 192 andre ledd.....	33
2.7.1.3	Strl. § 192 tredje ledd.....	34
2.7.1.3.1	Strl. § 192 tredje ledd litra a.....	35
2.7.1.3.2	Strl. § 192 tredje ledd litra b).....	35
2.7.1.3.3	Strl. § 192 tredje ledd litra c)	36
2.7.1.3.4	Strl. § 192 tredje ledd litra d).....	37
2.7.1.4	Strl. § 192 fjerde ledd	38
2.7.2	Straffenivået	38
3.	NORGES FORPLIKTELSER ETTER	
	KVINNEDISKRIMINERINGSKONVENSJONENS	44
3.1	Utgangspunkt.....	44
3.2	Innholdet av forpliktelsene etter kvinnediskrimineringskonvensjonen.....	45
3.2.1	Kvinnediskrimineringskonvensjonen.....	45
3.2.2	Kvinnediskrimineringskomiteens generelle anbefaling nr. 19.....	45
3.2.3	Kvinnediskrimineringskonvensjonens valgfrie tilleggsprotokoll	46
3.3	Diskusjon i kjølevannet av kvinnediskrimineringskonvensjonens forpliktelser	48
3.3.1	Manglete samtykke som vilkår	48
3.3.1.1	Løsningen av ”mangel av samtykke” ved seksuell handling i Norsk rett	48
3.3.1.2	Diskusjon i forhold til omformulering til ”manglende samtykke”	50
3.3.2	Diskusjon etter innføring av straff for grov uaktsom voldtekt.....	54
3.3.2.1	Nedsubsumering som følge av alternativet grov uaktsom voldtekt ?.....	54
3.3.3	Holdninger.....	59
3.3.3.1	Juryordningen	60

3.3.4	Minstestraft	63
4.	AVSLUTTENDE MERKNADER.....	64
	LITTERATURLISTE	66
1.1	Bøker :	66
1.2	Artikler :	66
1.3	Rapporter og statestikker:	68
1.4	Traktater;	69
1.5	Lovkommentar:	69
1.6	Lover :	69
1.7	Forarbeider :	70
1.8	Dommer :	71
1.8.1	Høyesterettsdommer ;	71
1.8.2	Lagmannsrettsdommer :	73

1 innledning

1.1 Presentasjon av emnet

I oppgaven skal jeg for det første fastlegge innholdet av straffeloven § 192 , heretter kalt strl., som omhandler voldtekt.¹ På bakgrunn av lite oppdatert teori som har oversikt over rettspraksis på området, er formålet med oppgaven å systematisere og gi en oversikt over rettregelens innhold i punkt 2. Følgende skal oppgaven tatt tak i at Norge har fått internasjonal kritikk av FNs kvinnekommisjoneringkomite gjentatte ganger og senest i mars 2012, hvor de har hevdet at Norges rettsregler på området ikke er i samsvar med internasjonale

¹ Alminnelig borgerlig straffelov (straffeloven) av 22. mai 1902 nr. 10

forpliktelser. Norge plikter å ha rettsregler som er i samsvar med de forpliktelsene som følger av kvinnediskrimineringskonvensjonen om ikke vil vi bli utsatt for Kvinnediskrimineringskomiteens reaksjonssystem som innebærer internasjonal kritikk og en ripe i Norges lakk som et velfungerende demokrati. FNs kvinnediskrimineringskomiteens refs gir utgangspunkt for andre del av min oppgave hvor formålet er å vurdere om vi er i tråd med våre internasjonale forpliktelser. For å oppnå det må jeg fastlegge hva som ligger i våre internasjonale forpliktelser etter kvinnediskrimineringskonvensjonen, og deretter holde det opp mot den nasjonale regelen og vurdere hvorvidt gjeldende rett er i tråd med konvensjonens forpliktelser i en noe overfladisk analyse i punkt 3 Den siste delen er ment for å mer kartlegge de aktuelle problemstillingen i stedet for en grundig analyse av hele feltet som fremstår som alt for omfattende for denne oppgaven.

Norge ratifiserte FNs Kvinnediskrimineringskonvensjon i 1981. Senere i 2009 ble kvinnediskrimineringskonvensjonen inkorporert i norsk lov gjennom menneskerettsloven § 2 og har i henhold til menneskerettsloven § 3 forrang foran andre nasjonale lover.² Et av hovedargumentene for å inkludere kvinnediskrimineringskonvensjonen i menneskerettslova var at det ville styrke arbeidet for likestilling mellom kjønnene³. Videre var argumentasjonen for inkorporeringa av sentrale menneskerettskonvensjoner at de medvirker i stor grad til å styrke rettsstillinga til hvert enkelt menneske ovenfor styresmaktene og gir hver enkelt et sterkere vern mot overgrep. Dette som regnes som et grunnleggende prinsipp i en moderne rettsstat og demokrati.⁴

FNs kvinnediskrimineringskomite har flere ganger og senest i mars 2012 refset Norge for vår mangelfulle oppfølging av voldtektsproblemet og våre internasjonale forpliktelser i henhold til kvinnediskrimineringskonvensjonen. De har ytret et behov for at Norge skal ta problemet på alvor og gripe inn på flere nivå for å styrke kvinners rettigheter. Det følger av

²NOU 2011- 18 , kap 3.2.2

³ Ot.prp. nr. 93 (2008-2009) s 15-16

⁴ Ot.prp. nr. 93 (2008-2009) i kap. 7,3

FNs kvinnediskrimineringskonvensjon art.1 at kvinner har en rett til beskyttelse mot integritetskrenkninger, og videre av art. 2 at konvensjonspartene er forpliktet til å avskaffe kvinnediskriminering. Partene er blant annet forpliktet til ”å skaffe et rettsvern om kvinners rettigheter på like fot med menns (...)”, og ” å treffe alle tiltak som er nødvendige, også i lovs form, for å endre eller oppheve eksisterende praksiser som innebærer diskriminering av kvinner”. I FNs kvinnediskrimineringskomite sin generelle anbefaling nr. 19 uttrykkes det eksplisitt at ”statene er forpliktet til å forebygge, etterforske og straffeforfølge kjønnsbasert vold, herunder voldtekt” og understreker dermed det strenge kravet til fokus på forebygging og straffeforfølgning av voldtekt i medlemslandene.⁵

I denne oppgaven skal selve gjerningsbeskrivelsen av strl. § 192 gjennomgås før diskusjoner rundt deler av innholdet vil bli vurdert opp mot sin virkning og formål. FN har satt fokus på å fremme anmeldelser, etterforskning og straffeforfølgning i etterkant av voldtekter.

I det følgende kommer flere tall for å illustrere en del av problemstillingene som reiser seg i deler av prosessene i etterkant av en voldtekt utover de rettslige, men også de menneskelige som er relevant i forhold til å underbygge temaets aktualitet. For å fremme målet med forebygging og straffeforfølgning er det viktig å ta alle deler av prosessen på alvor og se hvordan de påvirker for å nå et felles mål. Videre bidrar tallene til å forstå grunnlaget for FN kvinnediskrimineringskomite refs til Norge på dette området.

Voldtektsutvalget anslo at det blir begått ca 8000 til 16000 voldtekter i Norge årlig, hvor det i 2011 kom inn 1221 anmeldelser.⁶ ⁷ Dette illustrer et skremmende stort mørketall, som ytrer et sterkt behov for å sette fokus på voldtekt på flere nivåer i vårt samfunn. **Ressurs-**

⁵ [FNs generelle anbefaling No 19](#)

⁶ Kripos (2012) s.9

⁷ Brottförebyggande rådet (2012)

sentret Dixi for voldtektsoffer, har i løpet av våren 2012 gjennomført undersøkelser blant 150 voldtatte som til sammen har blitt utsatt for ca 500 voldtekter. Målet var å kartlegge konsekvensene av voldtekt og få mer faktakunnskaper, samt å øke forståelsen for det arbeidet ressursentret bidrar med.⁸ Undersøkelsen viser at 88 prosent av ofrene føler stor eller veldig stor skam etter voldtekten og 83 prosent følte det var deres egen skyld eller at de hadde svært mye skyld selv.^{10 11}. Dette kan tenkes å være en av hovedgrunnene til at voldtekter ikke blir anmeldt. Denne følelsen av skyld og skam må antas å være knyttet til holdningen til voldtekt. Dette hevder jeg med bakgrunn i stoff fra TNS Gallup som den samme våren 2012 gjennomførte en undersøkelse for å kartlegge nordmenns holdninger til voldtekt.¹² Det fremgår av materialet at 27 % av de spurte i undersøkelsen mente at en beruset kvinne må «dele skyld» hvis hun blir voldtatt etter å ha blitt med en person hun ikke kjenner på vei hjem fra byen. Slike holdninger påvirker selvfølgelig ofrene som allerede besitter en følelse av skyld. I forbindelse med innsatsen for å motkjempe voldtekt er nettopp holdningsbasert arbeid påkrevd av FNs kvinnediskrimineringskomite.^{13 14}

I en undersøkelse NRK har gjort av 300 tingsrettsdommer fra 2009, 2010 og 2011, fremgår det videre at 17 % av gjerningspersonene blir frikjent, mens hele 40 % blir frikjent av juryen i Lagmannsretten. På bakgrunn av disse tallene kan man si at to av fem tiltalte har blitt frikjent i voldtektssaker i løpet av de siste 3 årene, dette er tall som underliggende skildrer den vanskelige bevissituasjonen i voldtektssaker hvor det ofte skjæres ned til å gjelde ord mot ord og som derfor gir klare vanskeligheter med å pådømme tiltalte.¹⁵

⁸ DIXI (2012) s.2

¹⁰ DIXI, (2012) Diagram nr. 65

¹¹ DIXI, (2012) Diagram nr 66

¹² TNS Gallups (2012) s. 2.

¹³ Justisdepartementet (2012) tiltak 1-11.

¹⁴ FN kvinnediskrimineringskomitens rapport, 2012

¹⁵ Larsen/Frafjord (2012)

Samtidig fremgår det av undersøkelsene at ofrene har svært ubehaglige møter med rettsvesenet og i Dixi sin undersøkelse opplever hele 80% det svært belastende med en rettssak. Samtidig sier 50 % at det var ydmykende og 52 % at det var traumatisk, og kun 8 % opplevde prosessen som bra og rettferdig. Tallene som illustrerer en klart belastende prosess og en utbredt mangel på tillit til rettsvesenet, gir en tydelig pekepinn på hvordan disse faktorene vanskeliggjør prosessen for fornærmede og påvirker valget om å anmelde en voldtekt. Den manglende tillitten til rettsvesenet kan man skildre med ytterligere tall fra voldtektsrapporten for Oslo 2010, som er datert 15.april 2011. På tidspunktet har det kommet inn 186 anmeldelser av voldtekter i Oslo i 2010, hvor 33,3 % ikke er påtaleavgjort, 7,5 % har fått tiltalebeslutning og hele 59,2% er henlagt¹⁶. Voldtektsrapporten 2010 gir tre hovedgrunner til at voldtektssaker henlegges ; bevisets stilling, hendelsen tilfredsstillende ikke lovens definisjoner av voldtekt og at gjerningsmann ikke er kjent¹⁷.

I forlengelsen av beskrivelsen av problemet med høye tall for henleggelse kommer Dixi sin undersøkelse om voldtekt som viser at av de 45 %¹⁸ som anmeldte forholdet ble mindre enn 30% av gjerningspersonene straffet¹⁹. Samtidig så sier 62 % av ofrene at de sliter med selvmordstanker , 83 % har konsentrasjonsvansker og 50 % driver med selvskading, dette gir et skrikende behov for oppfølging av ofrene.²⁰

Med tanke på at det er mistanke om 8000 til 16000 voldtekter og kun ca 1000 anmeldelser årlig vil det si at mest sannsynlig kun 10 % av voldtektene blir anmeldt, med utgangspunkt i tallene fra Dixi sin undersøkelse for straff resulterer det i at kun ca 2,8 % ender med straff. Alle disse tallene som beskriver sannsynligheten for domfellelse og fengselstraff, blir samlet sett tunge steiner på vektskålen som taler imot en gjennomføring av den tunge prosessen for ofret.

¹⁶ Sætre/Grytdal (2011) s.75

¹⁷ Sætre/Grytdal (2011) s.77

¹⁸ DIXI (2012) diagram nr.47

¹⁹ DIXI (2012) diagram nr .115

²⁰ Dixi (2012) s. 15 og s.16

1.2 Problemstilling

Utgangspunktet for oppgaven er om strl.§ 192 er i tråd med Norges internasjonale forpliktelser? Denne problemstillingen nødvendiggjør først en analyse av gjeldende rett dernest vurdert opp mot den internasjonale forpliktelsen Norge har som medlemsland av kvinne-diskrimineringskonvensjonen.

1.3 Avgrensning

I oppgavens punkt 1.5 redegjøres det i all enkelhet for vilkårene for straffelovens anvendelse, imidlertid avgrenses det i punkt mot en fullstendig redegjørelse.

I punkt 2 er det kun strl. §192 som er analysert og ikke øvrige bestemmelser som omhandler seksuell omgang og seksuell handling. Strl. § 200 1. ledd er imidlertid nevnt som eksempel på løsningen i norsk rett for bruk av manglende samtykke som del av gjerningsbeskrivelsen, men er ikke fullstendig analysert.

I forhold til parallellene til de folkerettslige forpliktelsene Norge har blir dette avgrenset mot øvrige forpliktelser utover de som kommer av kvinne-diskrimineringskonvensjonen. Videre er det avgjørende å presisere at i del 3 er det kun en overfladisk tilnærming av de gjeldene problemstillingene i forhold til norsk retts tilpassing til kravene fra FNs kvinne-diskrimineringskomite og ikke regne for en fullstendig redegjørelse for de nevnte problemstillingen. Samtidig som det heller ikke er å regne som en uttømmende liste for problemstillinger som er belyst på området .

1.4 Rettskildene

1.4.1 Straffeloven

I henhold til det strafferettslige legalitetsprinsippet er det straffelovens § 192 Lov av 22. mai 1902 nr. 10 Almindelig borgerlig Straffelov , som danner utgangspunktet for rettsreglens innhold. Det er dermed bestemmelsenes innhold som må analyseres for å vurdere hvorvidt bestemmelsen gir et tilstrekkelig vern mot voldtekt.

I de siste 11 årene har § 192 vært gjenstand for sentrale endringer. I lovrevisjonen i 2000 ble voldtektsbestemmelsen endret både i oppbyggingen og i innholdet. Den tidligere § 193 "hjelpløshetstilfeller" inntatt i § 192 1.ledd bokstav b og 2.ledd bokstav b, samt grov uaktsom voldtekt ble kriminalisert, jfr. § 192 4.ledd. Også minstestrafen ved samleievoldtekt ble hevet fra 1 til 2 års fengsel. Bestemmelsen ble sist endret 25. juni 2010 da minstestrafen for samleievoldtekt ble hevet fra 2 til 3 års fengsel. I forbindelse med disse endringene har jeg benyttet Lov av 11. august 2000 nr. 76: Lov om endringer i straffeloven 1902 mv. (seksuallovbrudd) og Lov av 25. juni 2010 nr 46: Lov om endringer i straffeloven 1902 mv. (skjerping av straffen for drap, annen grov vold og seksuallovbrudd) som kilder.

Ettersom den nye straffeloven av 2005 forventes å tre i kraft i nærmeste fremtid vil oppgaven også se hen til kapittel 26 som omhandler seksuallovbrudd.²¹ I den nye straffeloven er voldtektsbestemmelsen (§ 192) delt opp i flere bestemmelser §§ 291, 292, 293 og 294. Den alminnelige delen av loven ble vedtatt i 2005 og den spesielle delen ble vedtatt 2009 og gir føringer for hva som kan forventes i fremtiden på området.

1.4.2 Forarbeider

Strl. § 192 har vært gjenstand for en omfattende revisjon de siste 12 årene og utgjør forarbeidene til disse endringslovene relevante kilder. Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) Om lov om endringer i straffeloven mv. (seksuallovbrudd), forarbeidene til endringsloven 2000 og fikk tilslutning av Stortinget i Innst.O. nr 92 (1999-2000). Om lov om straff (straffeloven)som fikk tilslutning i Innst. O. nr. 72 (2004-2005). Pop 97. L (2009-2010) Endringer i straffeloven 1902 mv. (skjerping av straffen for drap, annen grov vold og seksuallovbrudd) er forarbeidene til endringsloven 2010 og fikk tilslutning i Innst. 314 L (2009-2010).

Forarbeidene til Strl. 05 utgjør en relevant kilde da lovgivers intensjon var at uttalelsene i disse skulle tillegges vekt også ved utmåling av straff etter dagens straffelov. Dette er

²¹ Lov av 20. mai 2005 nr. 28 Lov om straff

Ot.prp. nr 22 (2008-2009) Om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 (siste del proposisjon - slutføring av spesiell del og tilpasning av annen lovgivning) som fikk tilslutning i Innst. O. nr. 73 (2008-2009), og Ot.prp. nr. 90 (2003-2004). Om lov om straff (straffeloven) som fikk Tilslutning i Innst. O. nr. 72 (2004-2005).

1.4.3 Rettspraksis

Domstolenes rolle i utvikling av rettstilstanden er svært omfattende, og høyesterettspraksis på området danner presedens for tolkningen av bestemmelsene. I strafferetten står legalitetsprinsippet sterkt i grunnlovens § 96 om at ingen skal dømmes uten etter lov, og Grunnlovens § 99 om at ingen kan fengsles uten i lovbestemt tilfelle. Utvikling av straffenivået er det imidlertid ”den dømmende makt” som forvalter med ettersom de ut fra de gitte strafferammene i bestemmelsen fritt ilegger straff. På dette grunnlag vil rettspraksis sitt nivå av strafferammer vektlegges som gjeldene rett i vurderingene. I oppgavens punkt 2.4.2 blir straffenivået på området beskrevet, her fremgår det også en føring fra lovgivers side for det gjeldene straffenivået som skal legges til grunn etter Prp. 97 L (2009-2010).

1.4.4 Andre relevante rettskilder

Jeg kommer fram til innholdet av analyse ved hjelp av rettspraksis og med Andenæs sine to bøker , ”Alminnelig strafferett” av Andenæs, Matningsdal og Rieber-Mohn og ”Spesiell strafferett” av Andenæs og Andorsen som hovedkilde. Teorien blir ytterligere utfylt av Matningsdals online kommentarutgave til straffeloven på rettsdata.no. Videre bruker jeg aktivt tall fra Ressurssentret DIXI for voldtatte sin presentasjon av sin spørreundersøkelse om voldtekt og TNS Gallups presentasjon av undersøkelsen "Nordmenns holdninger til voldtekt" , samt også Kripos sin “voldtektssituasjonen 2011” og voldtektsrapporten 2010 fra Oslo “Voldtekt i den globale byen”.av Sætre, Marianne og Veslemøy Grytdal.

Utgangspunkt for del 3 i oppgaven finner jeg i FN's kvinnekommisjonens rapport 2012 ,FNs kvinnekommisjonens generelle anbefaling NRK.no Østlandssendingen,” Strengere voldtektsstraffer fører til at flere overgripere går fri” og Høgberg Benedikte Moltumyr og Torunn Salomonsen. Voldtektslovgivningen på ville veier? –

straffeloven § 192. Utover dette har jeg også benyttet meg av enkelt sitater fra andre aktuelle

1.5 Straffelovens anvendelsesområde

Det foreligger flere ulike materielle og prosessuelle vilkår som må være tilfredsstillt for å kunne anvende den Norske straffelov av 1905.

Hovedforutsetning blant de prosessuelle vilkårene er at den Norske stat har jurisdiksjon til å straffeforfølge den ulovlige handlingen. Jurisdiksjon kan oppnås i hovedsak etter tre ulike prinsipper, territorial-, personal- og universalprinsippet.

Territorialprinsippet går ut på at en hver stat har rett til å straffeforfølge ugjerningen som er begått på statens territorium. Prinsippet er hjemlet i strl. § 12, første ledd.

Personalprinsippet gir enhver stat rett til å straffe sine borgere, uavhengig av hvor de straffbare handlingen er blitt begått og hvem som er den fornærmede. Prinsippet er hjemlet i strl. § 12 første ledd nr.3, hvor det fremgår eksplisitt at norske statsborgere eller hjemmehørende i Norge kan straffeforfølges av den Norske straffeloven selv om de straffbare handlingen ikke er blitt begått på norsk territorium, men på utenlandsk grunn.

Det fremgår videre i strl. § 12 første ledd nr. 4 at det gjelder et universalprinsipp for alvorlige forbrytelser som gir den Norske stat rett til straffeforfølgning uavhengig av om handlingen er begått på eller utenfor landets territorium av en norsk statsborger eller utenlands statsborger. Vilkåret for anvendelse av dette prinsippet er at det enten er tale om første ledd nr.4 litra a) eller litra b) at handlingen er en straffbar forbrytelse også etter gjerningsstedets lov og at den skylding har på forfølgningstiden bopel i riket eller i alle fall oppholder

seg her. I tillegg er det kommet til bestemmelsen på 1990- tallet i bokstavene c) og d) som følger av folkerettslige forpliktelser.²²

Er de prosessuelle vilkårene tilfredsstilt må de materielle vilkårene tilfredsstilles. Andenæs forklarer de materielle vilkårene helt enkelt i en firestegsprosess med fire straffbarhetsbetingelser for at Den Norske straffeloven av 1905 kommer til anvendelse.²³

Først skal det objektive straffbarhetsvilkåret tilfredsstilles.. I grunnloven § 96 står det eksplisitt ”Ingen kan dømmes uten etter Lov, eller straffes uten etter Dom” som er utgangspunktet for det styrkede legalitetsprinsippet i norsk strafferett og oppstiller det objektive kravet til at handlingen faller innenfor en naturlig språklig forståelse av ordlyden og samsvarer med vilkårene i gjerningsbeskrivelsen i bestemmelsen.

For det andre må det ikke foreligge noe straffefrihetsgrunner, som nødrett, nødverge eller samtykke.²⁴ Det tredje straffbarhetsvilkåret er at det foreligger subjektiv skyld hos gjerningspersonen, hvilket skyldalternativ som skal tilfredsstilles fremgår av den enkelte bestemmelse. Til sist er det en forutsetning at handlingen må være foretatt av en tilregnelig person, det vil si en som er over den kriminelle lavalder som verken er psykisk utviklingshemmet, psykotisk eller bevisstløs.²⁵

1.6 Den videre fremstillingen

I del 2 kommer en analyse av straffelovens § 192. Videre en skildring av straffelovens § 200 1. Ledd som hjemler situasjoner hvor det er fravær av samtykke som er den ønskede

²² Andenæs (2004) s564.

²³ Andenæs (2004)s.101

²⁴ strl § 47 og strl. § 48

²⁵ strl. §46 og strl. §44

ordlyden for voldtektsbestemmelsen etter FNs generelle anbefaling. I tredje del følger en diskusjon av de endringer som kom etter lovrevisjonen i 2000 og hvorvidt de virker etter sin hensikt og imøtekommer krav om skjerpelse av rettsvernet til ofrene i norsk rett og økning av straffe pådømmelse. Del 3 gir også et innblikk i diskusjonen i rundt samtykkebasert voldtektsbestemmelse som er kravet etter FN som enda ikke tatt inn i den nye straffeloven av 2005 som ikke har trådt i kraft.

2 Analyse av straffeloven § 192

2.1 Innledning

Straffeloven av 1905 § 192 lyder:

”Den som

- a) skaffer seg seksuell omgang ved vold eller ved truende atferd, eller
 - b) har seksuell omgang med noen som er bevisstløs eller av andre grunner ute av stand til å motsette seg handlingen eller
 - c) ved vold eller ved truende atferd får noen til å ha seksuell omgang med en annen, eller til å utføre tilsvarende handlinger med seg selv,
- straffes for voldtekt med fengsel inntil 10 år. Ved vurderingen av om det er utøvd vold eller truende atferd eller om fornærmede var ute av stand til å motsette seg handlingen, skal det legges vekt på om fornærmede var under 14 år.

Straffen er fengsel i minst 3 år dersom

- a) den seksuelle omgang var samleie, eller
- b) den skyldige har fremkalt en tilstand som nevnt i første ledd bokstav b for å oppnå seksuell omgang.

Fengsel inntil 21 år kan idømmes dersom

- a) voldtekten er begått av flere i fellesskap,
- b) voldtekten er begått på en særlig smertefull eller særlig krenkende måte,

c) den skyldige tidligere er straffet etter denne bestemmelsen eller etter § 195, eller

d) den fornærmede som følge av handlingen dør eller får betydelig skade på legeme eller helse. Seksuelt overførbart sykdom og allmennfarlig smittsom sykdom, jf. smittevernloven § 1-3 nr. 3 jf. nr. 1, regnes alltid som betydelig skade på legeme eller helse etter denne paragrafen

Den som ved grov uaktsomhet gjør seg skyldig i voldtekt etter første ledd, straffes med fengsel inntil 5 år. Foreligger omstendigheter som nevnt i tredje ledd, er straffen fengsel inntil 8 år.”

Lovens definisjon av voldtekt favner bredere enn hvordan voldtektsbegrepet blir brukt i dagligtalen og i media. Lovhjemmelen dekker også tilfeller ved hjelpeløshet i strl.§ 192 1.ledd litra b) og 2. ledd litra b). Denne situasjonen var før lovrevisjonen i 2000 hjemlet i strl. § 193. Juridisk teori beskriver at kjernen i bestemmelsen er ufrivilligheten til ofret som blir utsatt for den seksuelle omgangen.²⁶

Rent teknisk er bestemmelsen bygd opp ved at den objektive gjerningsbeskrivelsen fremgår av første ledd, hvor de tre straffbare handlingene som utgjør grunnhandlingen er beskrevet. Andre og tredje ledd skisserer straffeutmåling og en minstestraft på 3 år for voldtekt til samleie, samt beskriver vilkår for straffeskjerpelse med en strafferamme med inntil 21 års fengsel. Det fremgår av fjerde ledd at også grov uaktsom voldtekt er straffbart. I det følgende vil hvert enkelt ledd bli gjennomgått

²⁶ Ertzeid (2006) s 347

2.2 De objektive straffbarhetsvilkårene

2.2.1 Generelt

Lovhjemmelen omfatter;

”- den som skaffer seg seksuell omgang ved vold eller truende adferd.

- med noen som er bevisstløs

- eller av andre grunner ute av stand til å motsette seg handlingen

- eller ved vold eller truende atferd får noen til å ha seksuell omgang med en annen,

-eller til å utføre tilsvarende handlinger med seg selv ”

2.2.2 Begrepet ”seksuell omgang”.

Ordlyden ”seksuell omgang” erstattet den gamle ordlyden ”utuktig omgang” ved lovrevisjonen i 2000 ²⁷. I forarbeidene blir det beskrevet at denne språklige endringen kun blir gjort for å tilpasse språket til tiden og ikke er ment som en realitetsendring, det vil si at tidligere rettspraksis vedrørende ” utuktig omgang” fortsatt er relevant. ²⁸

Ut i fra en naturlig forståelse av ordlyden ”seksuell omgang” beskriver det seksuelle handlinger som er nærliggende å forstå som innefor det man på folkemunne kaller sex. Imidlertid er ordlyden vag , den har blitt omfattende utlagt gjennom rettspraksis og favner videre enn den alminnelige oppfatning av sex. Den vage ordlyden er å regne som problematisk på strafferettens område hvor legalitetsprinsippet er skjerpet og behovet for forutberegnelighet for rettsstatens innbyggere er sterkt. På den andre siden er begrepet på grunn av sine egen-

²⁷ Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) s. 111

²⁸ Kommentarutgave (online) Matningsdal note nr.1557

skaper som vag tilpassningsdyktig gjennom samfunnsutviklingen og dette er til dels nødvendig for å ramme alle straffverdige handlinger.

I det videre skal det redegjøres for hvilke former for seksuell omgang som omfattes av begrepet "seksuell omgang". Det første som regnes innunder begrepet "seksuell omgang" er samleie jf. strl. § 192 1.ledd a) slik som det er den naturlige språklige forståelsen. Samleie er nærmere definert i strl. § 206. Imidlertid er det ikke påkrevd en seksuell motivasjon bak den "seksuelle" handlingen slik som det kan være nærliggende å forstå ut ifra ordlyden. I Rt.2012 s.1103 hadde domfelte truet fornærmede til å kle av seg og hadde stukket en eller flere fingre opp i skjeden hennes for å lete etter noe han mente at hun hadde tatt fra ham og ble tross mangel på seksuell motivasjon dømt etter strl. § 192 første ledd bokstav a).²⁹ Begrepet omfatter samleielignende forhold som berøring mellom blottede kjønnsdeler, men det er ikke en forutsetning at det er utført samleiebevegelser.^{31 32} Likeså er det ingen forutsetning at det var hensikten å føre penis inn i vagina.³³ Forhold hvor en mann fører sitt blottede kjønnslem mellom kvinnens lår og holder eller beveger det der til sædavgang³⁴ faller

²⁹ Rt. 2012 s.1103

³¹ Rt.1912 s.624 domfelte for utuktig omgang hadde tatt fram sitt lem, lagt seg over fornærmede og berørt hennes kjønnsdel. Likeså i Rt. 1970 s.1110 ble to menn domfelt for utuktig omgang selv om handlingen ble avbrutt før det førte til samleie.

³² Rt.1938 s.56 Ble en mann dømt i lagmannsretten for utuktig omgang på tross av at de ikke kunne finne det bevist at det forelå samleielignende bevegeleser og anket til Høyesterett, hvor det ble konstatert ikke nødvendigvis kreves at det skal foreligge samleielignende bevegelser for at forholdet kan bringes inn under voldtektsbestemmelsen .

³³ Rt.1912 s. 624 ovenfor og Rt.1938 s.614 hvor den domfelte faren hadde hatt sitt lem mellom datterens lår og beveget seg der til sædutløsning, hans handlinger holdt til domfellelse tross mangel på penetrering.

³⁴ I Rt, 1926 s.356 ble A dømt for utuktig omgang på bakgrunn av "etslags samleie med B, forsaavidt som han stak sit lem ind under hendes kjønnsdel og mellem hendes laar og opnaade paa denne maate sedavgang".

inn under begrepet. Tilsvarende er bevegelser mot en annens blottede mage eller seteparti regnet som en del av begrepet.³⁵ Det kreves imidlertid ikke at det oppnås sædavgang.³⁶

I samsvar med en naturlig forståelse regnes suging og slikking av kjønnsorganer som seksuell omgang.³⁷ I disse tilfellene oppstår spørsmål om avgrensninger mot det som strl. § 206 likestiller med samleie. Det sondres mellom at gjerningsmannen fører sin penis i offerets munn og at offerets penis føres inn i gjerningsmannens munn. Det siste tilfelle regnes ikke som samleie, men som seksuell omgang.^{39 40}

I Rt. 2002. S.436 ble den domfelte straffet for utuktig omgang med hans stedatter på grunnlag av at lagmannsretten fant det bevist at det har dreid seg om en rekke ganger, der han befølte fornærmedes kjønnsorgan innenfor trusen med flat hånd, og videre hadde sin penis mellom hennes lår og mot hennes kjønnsorgan, men antagelig utenfor trusen, og foretok samleielignende bevegelser til sædavgang.

³⁵ . NOU 1991: 13 kap. 3.1 s. 16, Ot.prp. nr. 20 (1991-92) kap. 3.2.1 s. 14 og Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) kap. 4.1 s. 25

³⁶ Rt. 2005 s.665 domfelte ble dømt for seksuell omgang ved samleie mens fornærmede sov, for å dømmes for seksuell omgang er det regnet som tilstrekkelig at ”trakk han seg ut etter kort tid fra hennes vagina, anslått til 8-10 sekunder, uten sædavgang”.

³⁷ NOU 1991: 13 kap. 3.1 s. 16, Ot.prp. nr. 20 (1991-92) kap. 3.2.1 s. 14 og Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) kap. 4.1 s. 25

³⁹ Rt.2004 s., 252 Domfelte ble dømt for å gjentatte ganger ha voldtatt en tidligere kjæreste samt tvunget henne til å utføre utuktige handlinger overfor en tredjeperson. På bakgrunn av lovens historie og forarbeider, kom Høyesterett til at straffeloven § 206 som definerer samleie ikke omfattet sistnevnte forhold.

⁴⁰ Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) kap. 16.1.1. s199.

Likeså medregnes masturbasjon som en del av definisjonen seksuell omgang, både ensidig og gjensidig.^{42 43} Begrepet blir på dette området avgrenset ned mot det som er definert som en ”seksuell handling”, slik som beføling av kjønnsorganer eller bryster, som straffes av den mildere straffebestemmelsen i strl. § 200.⁴⁵ Det avgjørende for sondringen er hvilken intensitet og intimitet berøringen har.⁴⁶

Det er videre regnet som seksuell omgang å putte en finger inn i rektum og inn i en kvinnes skjede selv uten bevegelser med fingeren.^{49 50 51} Begrepet omfatter også innføring av gjenstander i skjeden eller rektum.⁵²

⁴² Rt.1986 s.794 hvor den domfelte hadde bla. masturbert sin stedatter og ble dømt for utuktig omgang. Likeså i Rt.1991 s.554 ble domfelte dømt for utuktig omgang ettersom han med sin hånd gned det blottede kjønnsorgan til fornærmede og ved en av tilfellene presset en eller flere fingre inn i skjeden.

⁴³ Rt.1921 s.827 Domfelte hadde forgrepet seg på flere gutter sommeren 1920, hvor han hadde tatt de i sitt fang masturbert deres penis samtidig som han fikk de til å masturbere sin egen.

⁴⁵ Rt.1976 s.907 En mann ble dømt utuktig handling for på en bussholdeplass i beruset tilstand å ha holdt en kvinne fast og befølt bryster og underliv.

⁴⁶ Rt. 1990 s.551 Domfeltet Han hadde tvunget en kvinnelig jogger til å holde fast i hans testikler mens han onanerte seg. Handlingen ble ansett for å ligge i nedre grenseområde for hva som rammes av strl. § 192. NOU 1991: 13 kap. 3.1 s. 16.

⁴⁹ Rt. 1985 s.202 hvor to foreldre ble dømt som overgrep ovenfor sin mindreårige datter og for øvrig hallikvirksomhet. Fra dommen fremgår at det i denne saken er det gått lengre en en utuktig handling slik som i Rt. 1976 s.907 og over i utuktig omgang ved ” at faren hadde ført sine fingre inn i datterens kjønnsorgan”.

⁵⁰ Rt.1990 s. 319 29-årig, ustraffet mann ble idømt åtte måneder ubetinget fengsel for utuktig omgang med en fem år gammel pike (strl. § 195, 1. ledd, 1. str.alt.). Det ble ansett som utuktig omgang at han hadde ført en finger inn i pikens rektum.

⁵¹ Rt. 1989 s.979 41-årig, tidligere straffet mann ble idømt 10 måneder ubetinget fengsel for voldtekt til utuktig omgang med en 16 år gammel niese (strl. §192, 1. ledd, 1. straffalternativ). Han hadde tatt tak rundt piken, klemt henne hardt inn til seg og stakk en eller to fingre inn i hennes vagina. Dommeren uttaler i forhold til bevegelse med fingrene i skjeden ” Jeg kan ikke se at det bør være avgjørende om det gjelder en eller flere fingre, og heller ikke om gjerningsmannen har foretatt bevegelser med fingeren”.

2.2.3 Strl.§ 192 1. Ledd litra a)

Litra a) rammer det å ”skaffe seg seksuell omgang med noen ved vold eller truende adferd”. Loven inneholder ikke lengre et krav om tvang, da dette kan føre til en uønsket stor fokusering på den fornærmedes egen adferd og valgmulighet. Imidlertid fremgår det videre klart i forarbeidene at det er påkrevd en årsakssammenheng mellom volden eller truslene og den seksuelle omgangen, som i praksis kan defineres som et tvangsmoment.⁵⁴

Hva som regnes som ”vold” eller ”truende adferd” er relativt og situasjonsbestemt og må vurderes konkret i det enkelte tilfelle.⁵⁶ Fornærmedes alder, især hvor fornærmede regnes som barn og hvor vedkommende er i en bestemt sårbar posisjon til gjerningsmannen senkes kravet til hva som regnes som voldtekt.^{59 60} I Rt.1989 s. 979 ble den tiltalte dømt for voldtekt ved å ha holdt fast den fornærmede niesen.⁶¹ Retten kom til at det var tilstrekkelig til å tolkes som vold etter lovens forstand.

”Truende adferd” erstattet å ”fremkalle frykt for noen sitt liv eller helse” ved lovrevisjonen i 2000, samtidig som begrepet inkluderer trusselalternativet i den tidligere § 194. Det er et objektivt krav til at frykten skal være reell. Imidlertid behøver ikke trusselen å være av fysisk art, også trusler om avsløringer, skandalisering eller mot en tredje person er like reelle.

⁵² NOU 1991: 13 kap. 3.1 s. 16, Ot.prp. nr. 20 (1991-92) kap. 3.2.1 s. 14 og Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) kap. 4.1 s. 25.

⁵⁴ Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) [kap. 16.1.1 s. 111](#) og [Rt. 1993 s. 1302](#).

⁵⁶ Ot.prp nr. 28 (1999-2000) s.111

⁵⁹ Strl. 192 1.ledd siste punktum.

⁶⁰ Rt. 1989 s.979 hvor 41-årig, tidligere straffet mann ble idømt 10 måneder ubetinget fengsel for voldtekt til utuktig omgang med en 16 år gammel niese (strl. [§192](#), 1. ledd, 1. straffalternativ). Han hadde tatt rundt piken, klemt henne hardt inn til seg og stakk en eller to fingre inn i hennes vagina. Utukten ble ansett for fremtvunget ved vold i lovens forstand

⁶¹Rt. 1989s 979

Trusselens alvorlighet ovenfor den fornærmede avgjør sannsynlighet for årsakssammenheng. I Rt. 2006 s 1319 leide tiltalte ut lokale som ble bruk til prostitusjonsvirksomhet og han hadde avtale med en av hovedmennene at han fritt kunne ha sex med de to kvinnene.⁶² Han ble dømt for voldtekt på grunnlag av at han var klar over at de to i realiteten ble holdt i fangenskap, og at de var redde og derfor ikke gjorde motstand.

2.2.4 Strl. § 192 2.ledd litra b)

Litra b) gjelder de tilfellene hvor ” fornærmede er bevisstløs eller av andre grunner ikke er i stand til å motsette seg den handlingen” fra gjerningspersonens side. Gjerningsbeskrivelsen er sammenfallende med den tidligere §193 fra før lovendringen i 2000, endringen var ikke ment som en realitetsendring.⁶³ Formålet var å uttrykke at slike forhold er like alvorlig som den tradisjonelle voldtekten og at strafferammen skulle heves til et tilsvarende nivå som i strl. § 192.

Ordlyden fanger opp situasjoner hvor fornærmede sover eller er funksjonshemmet.^{65 66} Likeså omfattes situasjoner hvor man er overstadig beruset⁶⁷ og fysisk ikke kan gjøre mot-

⁶² Rt. 2006 s 1319 En mann var dømt til fengsel i fire år for overtredelse av strl § 192 første ledd bokstav a, jf annet ledd bokstav a, og § 202 første ledd bokstav c for i alt seks tilfeller av voldtekt overfor to kvinner, samt for utleie av lokaler til prostitusjonsvirksomhet.

⁶³ Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) kap. 16.1.1 s. 111

⁶⁵ Rt 1986 s.252 39-årig, tidligere ustraffet mann ble idømt 45 dager ubetinget fengsel etter at han hadde tiltatt seg samleie med en sovende kvinne etter en fest der det hadde blitt drukket mye alkohol. Likeså i Rt 2004 s 39 ble domfelte dømt for voldtekt etter å ha tillatt seg seksuell omgang med en sovende kvinne.

⁶⁶ Rt 1982 s.578 En 46 år gammel, tidligere ustraffet drosjesjåfør ble i byretten dømt til 90 dagers fengsel for utuktig omgang med en kvinne som var fysisk handikappet av cerebral parese og ut av stand til å motsette seg den sekuselle omgangen.

sand også psykisk evnen til motstand er borte på grunn av beruselsen⁶⁸. Videre er det klart at selv om fornærmede har samtykket til lignede handlingen i bevisst tilstand så har ikke gjerningspersonen rett til å fullføre handlingen om fornærmede er blitt bevisstløs.⁶⁹ Dette gjelder med mindre det foreligger en gjensidig avtale om seksuell omgang når den ene sover, de handlingen ikke kan regnes som straffbar etter straffeloven.

Imidlertid fremgår det av rettspraksis at tilfeller hvor den seksuelle omgangen var innledet mens begge var våken, men hvor den ene sovner underveis ikke rammes av ordlyden under forutsetning om at den seksuelle handlingen ikke endres til noe mer inngripende⁷⁰.

2.2.5 Strl. § 192 1.ledd litra c)

Strl. § 192 1.ledd litra c rammer den som ved vold eller truende atferd får noen til å ha seksuell omgang med en eller til å utføre tilsvarende handlinger med seg selv, annen, eller til å utføre tilsvarende handlinger med seg selv”. På bakgrunn av Rt. 1999 s.1718 hvor de tiltalte ble frifunnet for å ha tvunget fornærmede til å føre stearinlys og flasker inn i skjeden på

⁶⁷ Rt 1993 s.963 47-årig, tidligere bøtelagt mann ble idømt 45 dager ubetinget fengsel for å ha hatt samleie med en 20-årig kvinne som på grunn av alkoholpåvirkning var ute av stand til å motsette seg handlingen flertallets oppfatning at fornærmedes beruselse rent faktisk utelukket at hun maktet å komme seg unna da tiltalte forgrep seg på henne

⁶⁸ Videre i Rt. 1993 s.963 heter det at straffebestemmelsen ”ikke bare rammer den situasjon at fornærmede er fysisk forhindret fra å motsette seg den utuktige omgang, men også tilfelle hvor den psykiske evne til motstand er borte”

⁶⁹ Rt. 2005 s.663 Fornærmede og domfelte hadde hatt oralsex, fornærmede ville ikke ha samleie og la seg å sove. Domfelte penetrerte likevel hennes vagina og ble dømt for voldtekt.

⁷⁰ Rt.2003 s.687 En mann hadde fortsatt med seksuell omgang med en kvinne etter at hun sovnet. I utgangspunktet hadde kvinnen frivillig vært med på samleiet. På bakgrunn av reelle hensyn kom Høyesterett til at forholdet ikke falt inn under strl § 192 første ledd bokstav b.

grunn av at det manglet fysisk kontakt for å tilfredsstillere kravet til å falle inn under begrepet ”utuktig omgang” tilføyde justiskomiteen litra c.^{72 73} Det ble ved Høyesteretts gjennomgang av Rt. 1999 s.1718 avdekt et vakuum for tilfeller hvor noen tvinges til å utføre handlinger med seg selv som ville vært regnet som seksuell omgang om gjerningsmannen hadde utført de. Justiskomiteen fremhevet at fremgangsmåten vil ”kunne fremstå som særlig ydmykende for offeret” og ble dermed kvalifisert som innlemmet i strl. § 192.⁷⁴

Ordlyden treffer videre flere ulike situasjoner. En av situasjonene er beskrevet i Rt.2004 s. 252⁷⁵ hvor A truet B og C til å ha seksuell omgang med hverandre. Under forutsetning av at begge tvinges vil både B og C være offer i saken. En annen situasjon oppstår hvor A tvinger B til å ha seksuell omgang med en villig C, under forutsetning av at C kjenner til truslene er C skyldig i voldtekt og medvirkning til voldtekt fra As side som vi skal se i det punkt 2.3 under.

2.3 Det subjektive straffbarhetsvilkåret

Det subjektive straffbarhetsvilkåret omfatter graden av gjerningsmannes skyld, som i hovedsak kategoriseres mellom forsett og uaktsomhet. Hovedregelen i straffeloven § 40 er at det kreves forsett fra gjerningsmannen, med mindre det fremgår eksplisitt i bestemmelsen av uaktsomhet tilfredsstiller straffbarhetsvilkåret slik som det gjør i strl. § 192 fjerde ledd.

⁷² Rt. 1999 s. 1718 de tiltalte ble frifunnet for voldtekt til utuktig omgang ved at de hadde tvunget fornærmede til å føre stearinlys og flasker inn i skjeden, jfr. strl. § 192 og § 213. Det fulgte på domstidspunktet av begrepet utuktig omgang at minst to personer må være direkte involvert ved fysisk kontakt. Dersom gjenstanden blir håndtert av fornærmede alene, finner det ikke sted noen utuktig omgang selv om dette skjer som følge av tvang fra en eller flere personer.

⁷³ Innst. O. nr. 92 (1999-2000) [kap. 4.3 s. 9-10](#).

⁷⁴ Innst. O. nr. 92 (1999-2000) [kap. 4.3.3 s. 10](#).

⁷⁵ Rt. 2004 s 252 hvor en 24 år gammel mann hadde gjentatte ganger voldtatt en tidligere kjæreste samt tvunget henne til å utføre utuktige handlinger overfor en tredjeperson

De tre formene for forsett er sannsynlighetsforsett, hensiktsforsett og dolus eventualis, som er kjent som den positive innvilgelses teorien.

2.3.1 Forsettelig voldtekt

For at gjerningsmannen skal kunne sies å ha handlet med forsett, må gjerningsmannen ha hatt til hensikt til å gjennomføre hele det objektive gjerningsinnholdet i bestemmelsen, jf dekningsprinsippet.⁷⁶ Det regnes som forsett etter § 192 om gjerningsmannens forsett omfatter den seksuelle omgangen, i tillegg til enten tvang, bevisstløsheten, vold eller trusler ved utføringen av den seksuelle handlingen.⁷⁷ Gjerningsmannen må dessuten ha forstått at det forelå en årsakssammenheng mellom truslene, tvangen og/eller volden og den seksuelle omgangen.

Hensiktsforsett, hvor handlingen er tilsiktet, er regnet som det mest benyttede forsett.⁷⁸ I forhold til strl. § 192 medfører det at den seksuelle omgangen må være tilsiktet idet gjerningsmannen bruker vold eller annen truende adferd.

Dersom gjerningspersonen har regnet følgen som sikker eller overveiende sannsynlig, foreligger sannsynlighetsforsett. Gjerningspersonen har ikke hatt den seksuelle omgangen som hensikt, men han har holdt det som sikkert eller overveiende sannsynlig at den seksuelle omgangen blir gjennomført.

I den nedre del av forsettet finner vi dolus eventualis ved positiv innvilgelse. Dette forsettet tiltrer når gjerningspersonen har bevisst gjennomført handlingen, på tross av at den uheldige følgens skulle oppstå. Det vil si at gjerningspersonen har akseptert følgen i sin bevisst-

⁷⁶ Andenæs (2004) s 221

⁷⁷ Ot.prp nr. 28 (1999-2000) s 26

⁷⁸ Andenæs (2004)s 233

het.⁷⁹ I praksis møter man imidlertid sjelden på denne forsettsformen forbindelse med strl. § 192.

En vanlig problemstilling er imidlertid at gjerningspersonen hevder at vedkommende var i den tro at den fornærmede samtykket. I strl. § 42 er et av strafferettens prinsipper hjemlet ved straffefrihetsgrunnen villfarelse, slik som det fremgår etter den nye straffeloven av 2005 ” enhver skal bedømmes etter sin oppfatning av den faktiske situasjonen på handlingstidspunktet”.

Før lovrevisjonen i 2000, kunne ikke en gjerningsperson dømmes for sin grovt uaktsomme handling om han i villfarelse om hvorvidt den seksuelle omgangen var frivillig eller ikke. Dette ble endret ved vedtakelsen av alternativet grov uaktsomhet, se nærmere om dette under i punkt 2.3.2.

I strl.§ 40 fremgår et unntak fra frihetsgrunnen i de tilfeller der villfarelsen om voldtekten skyldtes selvforskyldt rus. I rettspraksis er det etablert praksis i disse tilfellene at det fingers et forsett som resulterer i at gjerningsmannen dømmes som om han var edru.^{81 82}

I forhold til skadefølgene som beskrevet i 192 3.ledd, og som kvalifiserer til 21 års fengsel⁸³, er det tilstrekkelig at følgene er forutselige.⁸⁴ Det vil si at det ikke er nødvendig at gjerningsmannen har hatt til hensikt eller fant det overveiende sannsynlig at fornærmede ville dø, eller få kritiske skader som følger av overgrepet. Hjemmelsgrunlaget tilfredstilles ved skyldformen culpa levissima, som er den letteste form for uaktsomhet, hvor det er til-

⁷⁹ Andenæs (2004) s 236

⁸¹ [Rt. 1934 s. 1096](#) og [Rt. 1935 s. 700](#).

⁸² Kommentarutgave (online) Matningsdal note (383)

⁸³ Ot.prp nr. 28 (1999-2000) s 26

⁸⁴ strl. §43

strekkelig at gjerningsmannen har kunnet innsett muligheten for at skaden kunne inntreffe.⁸⁵

2.3.2 Grovt uaktsom voldtekt

Grov uaktsomhet som skyldgrad ble innført gjennom en lovendring i 2000.⁸⁶ Utvidelse av bestemmelsen fører til at overgrep uten forsett, men som skyldes hensynsløs og tankeløs atferd rammes av voldtektsbestemmelsen. Departementet valgte å kriminalisere grov uaktsom voldtekt på tross av at flertallet var imot i seksuallovbruddutvalget. Dette gjennomførte departementet for å styrke rettsvernet til voldtekts ofre og som en signaleffekt fra samfunnet på straffverdigheten i slike forhold.⁸⁷

Justisdepartementet fremhevet i sitt forslag at enhver seksuell kontakt skal være basert på frivillighet, og at frivillighet og respekt står svært høyt ved seksuell omgang mellom to mennesker.⁸⁸

Dette straffealternative påberopes i det en persons opptreden bryter med en objektiv norm for aktsomhet. Forutsetningen er at tiltaltes handlinger går utover det en respektfull og forstandig person ville gjennomført. Uaktsomhet deles inn i grov og simpel uaktsomhet, bevisst og ubevisst uaktsomhet. Ved grov uaktsomhet er gjerningsmannen mer å klandre enn ved simpel uaktsomhet. Gjerningsmannen har utvist ”en kvalifisert klanderverdig opptreden som foranlediger sterke bebreidelser for mangel på aktsomhet”.⁸⁹ I strl. § 192 fjerde

⁸⁵ Andenæs (2004) s 226

⁸⁶ Lov 11. august 2000 nr. 76: Lov om endringer i straffeloven 1902 m.v

⁸⁷ Ot.prp nr. 28 (1999-2000) s 30-31

⁸⁸ Ot.prp. nr.28 (1999 - 2000) s. 16

⁸⁹ Rt.1970. s.1235 føreren av et lite fiskefartøy Retten er altså kommet til at tiltalte må bebreides for at han opptrådte som han gjorde. Den kan imidlertid ikke se at hans forhold kan karakteriseres som straffbar grov uaktsomhet i straffeloven [§ 422](#) 1. ledds forstand. For at dette skal være tilfelle må det etter rettens oppfatning foreligge en kvalifisert klanderverdig opptreden som foranlediger sterke bebreidelser for mangel på aktsom-

ledd er kravet at gjerningspersonen må ha opptrådt svært klanderverdig i forholdt til frivillighetsaspektet. Bevisst og ubevisst uaktsomhet avgjør om handlingen i det konkrete tilfellet er grov eller ikke. Bevisst uaktsomhet vil være de tilfeller der man vet man tar en risiko og ser følgen som mulig, men håper at den straffbare følgen ikke vil inntreffe. Dersom man ikke ser følgen som mulig, men kan bebreides for sine handlinger fordi man burde ha tenkt på det er dette ubevisst uaktsomhet. I strl.§ 192 fjerde ledd vil disse teoretiske sontringene være avgjørende for hvorvidt gjerningspersonen faller innenfor eller utenfor bestemmelsen. En aktsomhetsvurdering vil bero på en total vurdering i den konkrete sak med vekt på den interessen straffebudet skal beskytte, graden av straffverdighet ved handlingen, samt gjerningsmannens personlige forutsetninger.⁹⁰

Grov uaktsomhet ligger helt opp mot grensen mot forsett. Skyldalternativet har særlig betydning for de tilfeller hvor voldtekt der volden eller den truende atferden er relativt beskjeden. Samt i saker hvor det er vanskelig å bevise årsakssammenheng mellom volden, den truede adferden og den seksuelle omgangen, samtidig gjerningspersonen har opptrådt svært klanderverdig. Samlet sett er den aktuell i alle tilfeller hvor skyldspørsmålet er i gråsonen og det er usikkert om det tilfresstiller kravet til forsett i bestemmelsens første ledd, men hvor gjerningspersonens handlingen er klart straffeverdige. Imidlertid må det til enhver tid vurderes opp i mot legalitetsprinsippet og rettssikkerheten til tiltalte.

I rettspraksis blir straffealternativet benyttet i Rt.2004 s. 1553 hvor gjerningsmannen ikke hadde vært klar over at det var årsakssammenheng mellom tvangen, den

het, og en slik grad av kritikkverdighet kan en ikke se er til stede i dette tilfelle. Av betydning for rettens standpunkt er bl.a. at en her står overfor fører av et lite fiskefartøy som ikke har andre kvalifikasjoner for stillingen enn de han har skaffet seg gjennom sin praksis som fisker.

⁹⁰ Eskeland, (2006), s. 270

truende atferden og den seksuelle omgangen.⁹² Gjerningsmannen hadde dog utvist en kvalifisert klanderverdig opptreden som foranlediget sterke bebreidelse for mangel på aktsomhet. likeså fremsto dette skyldalternativet som aktuelt. I Rt. 2006 s. 513 var As forhold grovt uaktsomt ved at han åpenbart burde ha forstått at den seksuelle omgang ikke var frivillig fra fornærmedes side etter B hadde slått henne og fikk henne i frykt med på handlingen.⁹³

Det fremgår av Høyesterettspraksis at aktsomhetskravet for grov uaktsom voldtekt er oppfylt ved ”en kvalifisert klanderverdig opptreden som foranlediger sterke bebreidelser for mangel på aktsomhet”.⁹⁴ Dette er fulgt opp i den nye straffeloven av 20. mai 2005 § 23 2.ledd hvor uaktsomheten er beskrevet som grov når ”handlingen er svært klanderverdig og det er grunnlag for sterk bebreidelse”.⁹⁵

Objektivt sett trenger ikke grovt uaktsom voldtekt å være en mindre brutal eller oppleves noe annerledes for ofret, grensen mellom forsettlig og grov uaktsomhet beror kun på gjer-

⁹² Rt.2004 s. 1553 (enstemmig) Saken gjaldt straffutmåling ved grovt uaktsom voldtekt. Gjerningsmann og fornærmede kjente hverandre godt, og det hadde i en periode vært en viss interesse fra begge ut over ordinært vennskap. Gjerningsmannen hadde ikke vært klar over at det var årsakssammenheng mellom tvangen, den truende atferden og den seksuelle omgangen. Gjerningsmannen hadde dog utvist en kvalifisert klanderverdig opptreden som foranlediget sterke bebreidelse for mangel på aktsomhet.

⁹³ Rt 2006 s 513 ; C ble slått med flat 3-4 ganger av B på et nachpiel, deretter gav hun opp all motstand fordi hun fryktet ytterligere voldsbruk. Hun ble fort inn på rommet til A hvor bade A og B gjennomførte vaginalt samleie og flere ganger oralsex med C. C fant tilslutt en mulighet til å stikke av fra leiligheten kun iført et håndkle og uten å ta med sine eiendeler. A' forhold var grovt uaktsomt ved at han åpenbart burde ha forstått at den seksuelle omgang ikke var frivillig fra fornærmedes side.

⁹⁴ Rt 1970 s 1235 og Rt 1983 s 1222

⁹⁵ Straffeloven av 20 mai 2005- ikke trådt i kraft

ningspersonens subjektive forestillinger i gjerningsøyeblikket.⁹⁶ Uaktsomheten vurderes konkret i det enkelt tilfelle, basert på de momenter som gjør seg gjeldende.

2.4 Forsøk

Det kreves ikke at den seksuelle omgangen er fullbyrdet for at straffeforfølgning skal finne sted. Et kvalifisert forsøk er tilstrekkelig for at gjerningspersonen kan pådømmes for sin ugjerning. Dette har sin rot i ønsket om å straffeforfølge den forbryterske vilje som ikke endres selv om handlingen ikke blir fullbyrdet. Rettslig kommer ønsket om å straffeforfølge den samme forbryterske vilje for forsøk til uttrykk i straffelovens generelle del i strl. § 49 som sier at ”straffbart Forsøg foreligger, naar en Forbrydelse ei er fuldbyrdet.”

For at det skal regnes som forsøk er det ikke nødvendig at vilkårene for gjerningsinnholdet i hjemmelen er dekt, det er tilstrekkelig at det subjektive skyldkravet tilfredsstilt for å bli dømt for forsøk. Rettslig sett er det videre nødvendig å dra skille for straffbart forsøk på voldtekt mellom en straffefri forberedelse, et kvalifisert forsøk og en klar fullbyrdelse av voldtekt. Det fremgår av strl. § 49 at et forsøk på en forbrytelse er straffbart når forbrytelsen ikke er fullbyrdet, men gjerningspersonen har foretatt en handling ” hvorved dens Udførelse tilsigtedes paabegynt”. Ut i fra ordet tilsigtedes er det innfortolket som vilkår for at forsøket skal være straffbart at det må foreligge fullbyrdelsesforsett hos gjerningspersonen på gjerningstidspunktet. Det vil si at gjerningspersonen må ha bestemt seg for å gjennomføre den straffbare seksuelle omgangen med offeret til tross manglende samtykke. Videre er det på det rene at gjerningspersonen må fysisk ha gjennomført en handling, som J. Andenæs har uttrykt det må gjerningsmannens opptreden vise at forberedelsenes og overveiel-senes tid er forbi, og at han nå skrider til verket.⁹⁷ Enhver sak må gjennomføre en konkret helhetsvurdering av situasjonen hvor de ulike tolkningsmomentene blir anvendt på de foreliggende fakta, samt at det må gjøres en vurdering på hva som er fullbyrdet, hva som er og

⁹⁶ Ertzeid, (2004) s 355.

⁹⁷ Andenæs (2004) s. 347

hva som gjenstår for å regnes som fullbyrdelse. I Rt 2008 867 ble det lagt vekt på at det var betydelig kvalitativ og psykologisk forskjell på det tiltalte hadde gjort og det som gjenstod. Ved vurderingen må det dermed avgjøres om det som gjensto for fullbyrdelse utgjorde en psykologisk forskjell mot en klar fullbyrdelse av den straffbare seksuelle omgangen.⁹⁸ En slik grensedragning mellom forsøk og fullbyrdelse kommer praktisk til uttrykk ved en tydelig ulikhet ved strafferammene for de sondrede tilfellene. Det er en betraktelig lavere strafferamme etter strl. 51 mot fullbyrdet voldtekt i strl. § 192. Et alternativ som imidlertid ikke gir straff er hvor gjerningspersonen avbryter sine forbryterske hensikter før han ”strider til verket” og dermed har avbrutt handlingen i tide jf. Strl. § 50.

2.5 Medvirkning

Medvirkning til voldtekt er straffbart jf. strl. § 205 som gir tilsvarende straffbarhet for all medvirkning til seksualkrenkninger etter kapittel 19 i straffeloven. Medvirkning er et selvstendig straffeansvar og blir aktuelt om medvirkeren sine handlinger eller unnlater tilfredsstiller straffbarhetsvilkårene i bestemmelsen. Det er ikke en nødvendighet for straffepådommelse av medvirkeren at hovedgjerningspersonen blir kjent skyldig.⁹⁹ Det er ulike former for medvirkning som blir tilkjent straff, psykisk medvirkning, fysisk medvirkning forut for forbrytelsen eller ved utføringen av forbrytelsen og ettervirkende medvirkning og bistand til å skjule forbrytelsen. Medvirkningsansvaret begrunnes med den straffverdigheten som oppstår for en slik forbrytersk vilje eller ved en straffverdig unnlattelse. I Rt.2003 s

⁹⁸ Rt. 2008 s. 867 En 49 år gammel mann avtalte å bidra med penger til en mobiltelefon og et møte for å ha sex med en 15 år gammel jente, som oppga at hun var 19 år, og som han hadde møtt på internett. Jenta trakk seg og tiltalte godtok dette. Høyesterett la vekt på at det var betydelig kvalitativ og psykologisk forskjell på det tiltalte hadde gjort og det som gjenstod. Grensen for straffbart forsøk var ikke overtrådt, strl [§ 49](#). Retten kom videre til at tiltalte ikke hadde oppfylt aktsomhetskravet i forhold til om jenta var over den seksuelle lavalder når han kun baserte seg på henne egne opplysninger og utseende, strl [§ 200](#) fjerde ledd jf [§ 196](#) tredje ledd. Tiltalte hadde heller ikke vært i aktsom god tro i forhold til om jenta var over 18 år, jf strl [§ 203](#).

⁹⁹ Ot.prp.nr 28 (1999-2000) s.102

1455 hvor medvirkningen besto i å ha deltatt i umiddelbart forutgående mishandling av ofret, hvorunder medvirkeren også hindret ofret å komme seg fri.¹⁰⁰

2.6 Konkurrens

Konkurrens er sammenstøt av flere straffbare handlinger i realkonkurrens, eller brudd på flere straffebud i samme handling i idealkonkurrens. De øvrige bestemmelsene i kapittel 19 i straffeloven om seksualkrenkelser kan benyttes i konkurrens med strl. § 192. Det er særlig aktuelt med idealkonkurrens mellom strl. §§ 195 og 196 hvor gjerningsinnholdet er seksuell omgang med mindreårige under henholdsvis 14 og 16 år.

Konkurrens er et verktøy ved straffeutmålingen og reguleres klart i strl. § 62. Regelen er at ”den felles frihetsstraffen må være strengere enn det høyeste lavmål som er fastsatt for noen enkelt av forbrytelsene eller forseelsene og må ikke overstige det dobbelte av den høyeste straff som for noen av dem er lovbestemt”. Videre gir strl. § 17 en begrensning på maks 20 års strafferamme.

Strl. § 62 bygger på et straffeskjerpingsprinsipp og forutsetter at fellesstraffen skal være lavere enn straffen ville ha blitt ved ren kumulasjon (kumulasjonsprinsippet), men høyere enn den hadde blitt om bare ett forhold hadde blitt pådømt.¹⁰¹

Imidlertid fremgår det av Rt. 2009 s.140 i en sak som gjaldt straffutmåling ved alvorlige seksualforbrytelser, der de alvorligste enkeltstående forholdene var to overtredelser av strl. § 195 første ledd 2. straffalternativ, i form av flere samleier med to piker - én like un-

¹⁰⁰ Rt.2003 s. 1455 (enstemmig) Saksforholdet gjaldt en 15 år gammel jentes medvirkning til voldtekt av en jevnaldrende klasseelev. Voldtekten besto i innføring av steiner og pinner i vagina. Den domfelte jenta hadde ikke tatt del i selve utføringen av overgrepet. Det avgjørende var etter førstvoterendes syn at domfelte i flere timer tok del i en langvarig mishandling, og at hun hindret fornærmede å komme seg unna. Hun var på åstedet, var til stede under voldtektene, og på den måten medvirket til at fornærmede ble voldtatt.

¹⁰¹ Kommentarutgave (online) Matningsdal note 599

der 12 år og én på 13 år. Fellelsen gjaldt videre et stort antall overtredelser av strl. § 200 annet ledd 2. punktum, jf. også tredje ledd. I avsnitt 35 i dommen uttaler førstvoterende at han hadde ”latt prinsippet i straffeloven § 62 få noe mindre gjennomslag enn det som gjerne vil være utgangspunktet ut fra at nettopp omfanget og helheten i de straffbare handlinger representerer et selvstendig straffskjerpene forhold”. Denne dommen gir uttrykk for ønsket om å holde straffenivået opp på seksuallovbruddsområdene.

2.7 Strafferammen i strl. § 192

Strafferammene til den enkelte straffebestemmelse gir uttrykk for lovgivers oppfattelse av ugjerningens grad av straffverdighet og alvorlighet.¹⁰² Rent teknisk gir strafferammen den øvre og nedre grensen for den fengselsstraff som kan idømmes av domstolene for en straffbar handling.¹⁰³ Strafferammene bør fastsettes slik med allmenn- og individualpreventiv virkning.¹⁰⁴

Generelle regler om strafferammen fremgår av strl. § 17, derunder strafferammer som er fra 14 dager til 15 år, samt rammer som er satt til 20 år ved tilfeller av konkurrens og helt inntil 21 år i hjemler med særskilte bestemmelser på svært straffverdige tilfeller, bestemmelsen er aktuell for strl. 192 hvor minstestrafen ikke kommer til anvendelse. De enkelte lovhjemler inneholder også bestemmelser for strafferammen for den spesielle forbrytelse eller forseelse.

Strafferammene signaliserer også ovenfor domstolene hva som er lovgivers prioriteringer eller verdivurderinger av de strafferettslig vernede interesser.¹⁰⁵ Lovgivers krav om minstestrafen slik det fremgår av strl. § 192 andre ledd signaliserer et ønske om

¹⁰² Ot.prp. nr 90 (2003-2004) s 126

¹⁰³ Ot.prp.nr.90 (2003-2004) s 125

¹⁰⁴ Ot.prp. nr. 90(2003–2004) s.126

¹⁰⁵ NOU 2002:4 pkt. 5.2.1.5.2

økning av straffenivået. Etter norsk tradisjon er utgangspunktet at strafferammer skal kun sette de ytre grensene for hvilken straff som skal utmåles¹⁰⁶. Strafferammen blir dermed et verktøy som Høyesterett bruker til å sette straffenivået. Gjennom praksis i Høyesterett over tid blir det oppstilt retningslinjer for hvor et straffbart forhold vil befinne seg innenfor strafferammen, som de øvrige rettsinstanser retter seg etter og pådømmer liknende saker til samme straffenivå. Dette er med på å skape forutberegnelighet og rettssikkerhet i samfunnet, og forhindre urettmessige domsavsigelser. Økningen av straffenivået og øvrige endringer i rettstilstanden blir gjort i en mer stegvis prosess, som sikrer en noe bedre forutberegnelighet for objektene¹⁰⁷.

Det er en utmålingstradisjon i norsk rett der straffenivået for mange lovovertrедelser ligger i den nedre del av skalaen¹⁰⁸. Det kan derfor være noe misvisende med høye strafferammer når idømt straffenivå ikke står til de forventningene til straffenivået man kan få ut av å lese strl. § 192 ordrett. Straffenivået er det som tidligere nevnt i hovedsak Høyesterett som utarbeidet gjennom utmåling i enkelt saker.

Lovgivingen som er gjeldende i skrivende stund gir ingen anvisning i forhold til hvilke generelle hensyn domstolene skal tillegge vekt ved utmålingen¹⁰⁹. Når straffeloven av 2005 trår i kraft blir dette imidlertid tilfellet og kan tenkes å være et verktøy for å effektivt gi lovgiver en praktisk mulighet til å lett kunne påvirke straffenivået. I den nye straffeloven har lovgiver angitt hva som skal tillegges vekt i straffeskjerpene og formildende retning i strl. §§ 77 og 78¹¹⁰. I forarbeidene er det uttrykkelig presisert at vedtakelsen føringene ikke tar sikte på å endre Høyesteretts rolle som utvikler av straffenivået. Samtidig under-

¹⁰⁶ Ot.prp nr. 28 (1999-2000) s 36

¹⁰⁷ Ot.prp nr. 28 (1999-2000) s 36-37

¹⁰⁸ Ot.prp. nr 28 (1999-2000) s 23

¹⁰⁹ Andenæs (2004) s 93

¹¹⁰ Straffeloven 2005 §§ 77 og 78 ikke i kraft trådt

strokes det at bestemmelsene har ” likevel karakter av å være 'tvingende hovedregler’”.¹¹¹
Imidlertid er det å regne som en kodifisering av gjeldende rett.¹¹²

2.7.1 Strafferammen i strl. § 192

2.7.1.1 Strl. § 192 første ledd

Strafferammen for forsettelig voldtekt er 10 år, det er ikke eksplisitt gitt noe nedre grense. Nedre strafferamme er dermed gitt av strl. §17 første ledd litra a) hvor minstestrafen er satt til 14 dagers fengsel.

2.7.1.2 Strl. §192 andre ledd

Strafferammen for voldtekt i form av samleie har en minstestraft på 3 år. Endringen av minstestrafen har vært en del av arbeidet for å øke straffenivået ved voldtekt i de siste årene. I 2000 ble minstestrafen økt fra 1 år til 2 år, likevel var ikke straffenivået regnet som tilfredsstillende ved utarbeidelse av den nye straffeloven av 2005 og det ble derfor bestemt at minstestrafen allerede i 2010 skulle økes til 3 år.¹¹³

Lovhjemmelen angir imidlertid kun en minstestraft og ikke en maksimumsstraff. I strl. § 17 første ledd litra a) er dette regnet som en forutsetning for at lovens ordinære maksimumsstraff kommer til anvendelse og som gir lovhemmel med den minimumsstraff på straff på 3 år en maksimumsstraff 15 år. Strafferamme for en voldtekt til samleie blir dermed 3 år til 15 år.¹¹⁴

¹¹¹ . Ot.prp. nr. 8 (2007-2008) [kap. 12.1](#) s. 268 andre spalte

¹¹² Ot.prp. nr. 8 (2007-2008)[kap. 12.1](#) s. 268 andre spalte.

¹¹³ Ot.prp. nr 22 (2008-2009) s 228-231

¹¹⁴ Rt 2002 s 917:En mann hadde gjennom flere år foregrepet seg seksuelt mot sin adoptivdatter

Dersom det kun foreligger voldtekt til seksuell omgang og gjerningspersonen har fremkalt en situasjon som beskrevet i første ledd litra b kommer også minstestrafen til anvendelse.

2.7.1.3 Strl. § 192 tredje ledd

Bestemmelsen oppstiller eksplisitt straffeskjerpene situasjoner som er delt i fire kategorier i litra a) - d) som kvalifiserer til en straff på inntil 21 års fengsel. Dette leddet har ikke noe minstestraft slik som i andre ledd i bestemmelsen. Strl. § 17 kommer derfor til anvendelse og medfører samme resultat som i første ledd med en minimumsstraff på 14 dager. Tilfredsstillende imidlertid ugjerningen samtidig vilkårene til strl. § 192 andre ledd vil minimumsstraffen på 3 år komme til anvendelse.

2.7.1.3.1 Strl. § 192 tredje ledd litra a)

Høyesterett fant at mannen hadde tvunget seg til den utuktige omgangen ved å fremkalle frykt for datterens psykiske helse.

Strl. § 192 tredje ledd litra a) tar for seg gruppevoldtekt og kom inn etter lovrevisjonen i 2000, som en del av et mål om å oppnå høyere straffenivå. Bakgrunnen for bestemmelsen er ønsket å skjerpe straffen for gjerningspersoner som i tillegg til å utføre et overgrep også medvirker til ytterligere en voldtekt¹¹⁵. Den avgjørende sontringen mellom en medvirkning som faller under den alminnelige medvirkningsbestemmelsen for seksualforbrytelser i strl. § 205 i motsetning til strl. § 192 tredje ledd litra a) ligger i selve gjennomføringen av den straffbare gjerningsbeskrivelsen som utgangspunkt og samtidig en rolle som medvirker.

Selve ordlyden "flere i fellesskap" kan ved en naturlig forståelse forstås som en hel gruppe av gjerningspersoner, rettspraksis har imidlertid slått fast at om det er to gjerningspersoner tilfredstilles vilkåret for anvendelse av denne straffeskjerpelsen¹¹⁶.

2.7.1.3.2 Strl. § 192 tredje ledd litra b)

Strl. § 192 tredje ledd litra b) omhandler voldtekter som har blitt begått på en "særlig smertefull" eller "særlig krenkende" måte. På samme måte som litra a) ble litra b) definert ved lovrevisjonen.¹¹⁷ I forarbeidene er det klart at uttrykkene "særlig smertefull" og "særlig krenkende" skal tolkes relativt i den konkrete sak. I vurderingen spiller fornærmedes alder og utrustning inn som videre faktorer i selve vurderingen.¹¹⁸

¹¹⁵ Ot.prp nr.28 (1999-2000) s 112

¹¹⁶ Rt 2002 s 1210: To menn var av lagmannsretten dømt til fengsel i fire år for voldtekt av samme kvinne, jf strl § 192 første ledd bokstav a, annet ledd bokstav a og tredje ledd bokstav a. Voldtekten hadde element av å være en overfallsvoldtekt, det var snakk om flere samleier og denne grove voldtekten var et særlig massivt overgrep mot den krenkede. Høyesterett satte straffen til fengsel i fem år og viste bl.a. til lovendringen av 11. august 2000 nr. 76, som innbar en skjerping av straffenivået for denne type forbrytelser som kan regnes som gruppevoldtekt.

¹¹⁷ Lov 11. august 2000 nr. 76: Lov om endringer i straffeloven 1902 m.v

¹¹⁸ Ot.prp nr. 28 (1999-2000) s 112

2.7.1.3.3 Strl. § 192 tredje ledd litra c)

Strl. § 192 tredje ledd litra c) fanger opp de gjerningspersonene som tidligere har vært straffet etter strl. § 192 eller etter § 195. Dette er en videreføring av § 192 2. ledd slik den var før lovrevisjonen

i 2000 og skal forstås på den samme måten. Ordlyden tilsier at dette er en straffeskjerpelse som kan benyttes som et moment under straffutmålingen i ethvert tilfelle hvor domfelte tidligere har vært straffet etter strl. § 192 eller strl. § 195.

Matningsdal forutsetter imidlertid ved anvendelse av litra c) at de generelle vilkårene etter strl. § 61 må er tilfredsstilt.¹¹⁹ Herunder at gjerningspersonen er fylt 18 år på gjerningstidspunktet for den forrige straffbare handlingen, straffen må helt eller delvis være fullbyrdet samt at det ikke er mer enn 6 år siden den forrige straffen var fullbyrdet på det tidspunkt at den nye straffbare handlingen blir begått jf. strl. § 61 andre ledd.

Dette fremgår av Rt.2006 s.828 at tilfredsstillelse av strl. § 61 er nødvendig for anvendelse av litra c), hvor det heter at ” Jeg er kommet til at strl. [§192](#) tredje ledd bokstav c, jf. [§ 61](#) tredje ledd skulle vært anvendt” fordi om det var en svensk dom som var grunnlaget for skjerpelsen.¹²⁰ Utover dette er det videre et poeng å poengtere at denne dommen åpner opp for at også utenlandske dommer kan gi gjentakelsesvirkning.

På den andre siden fremgår det av en avgjørelse fra Frostating Lagmannsrett som kom 03.11.2009 at strl. § 192 tredje ledd litra c) benytte som et selvstendig grunnlag for straffe-

¹¹⁹ Kommentirutgave (online) Matningsdal note 1562

¹²⁰ Rt.2006 s.828 Saken gjaldt straffutmåling for blant annet voldtekt, jf strl [§ 192](#). Høyesterett anvendte bestemmelsen om skjerpet strafferamme ved gjentakelse i strl [§ 192](#) tredje ledd bokstav c da domfelte tidligere var dømt for grov voldtekt ved en svensk domstol, jf [§ 61](#) tredje ledd. Straffen ble satt til fengsel i fem å

skjerpelsen i dommen.¹²¹ I dette løsningsforslaget vil gjentakelsesvirkningen ha videre rammer enn strl. § 61 som har gitte vilkår . Imidlertid er det betenkelig om det ikke er fastsatt noen gitt tidsramme for at tidligere domfellelser skal vektlegges.

De to ovenfor nevnte ulike alternativ for anvendelse av strl. § 192 tredje ledd litra c, fører til at rettstilstanden er usikker på dette området.

I Rt.2005 s.556 bygger saken oppunder Matningsdals tilnærming på området.¹²² Uavhengig av den noe usikre retts tilstanden er det likevel hensiktsmessig å redegjøre for at det fremgår av dommen at i ethvert tilfell hvor et eller flere av de kumulative vilkårene etter strl.§ 61 ikke er tilfredstilt, skal de tilfredsstilte vilkårene tillegges vekt ved straffeutmålingen .¹²³

2.7.1.3.4 Strl. § 192 tredje ledd litra d)

Strl. § 192 tredje ledd litra d) dekker straffeskjerpelse om fornærmede ”dør” eller får betydelig ”skade på legeme eller helse”. Hva betydelig skade er, er definert i strl. § 9 1.ledd. Videre fremgår det i ordlyden ”seksuelt overførbar sykdom og allmennfarlig smittsom sykdom jf. smittevernloven [§ 1-3](#) nr. 3 jf. nr. 1” , Det innebærer at seksuelt overførbar sykdom

¹²¹

LF-2008-143136 :En voksen, tidligere straffet mann ble dømt til fengsel i 2 år og 9 måneder for å ha hatt seksuell omgang med kvinne på 18 år mens hun sov. Straffen var fellesstraff med betinget del av tidligere dom for samleie med sovende kvinne

¹²² Rt 2005 s556. I dette tilfellet fikk en mann 5 års fengsel for forsøk på overfallsvoldtekt. Han tidligere straffbare handlinger ble tillagt noe vekt ved utmålingen, men tredje ledd fikk ikke anvendelse fordi den domfelte var under 18 år da de tidligere handlingene var begått.

¹²³ Rt 2005 s556.

og allmennfarlig smittsom sykdom alltid skal regnes som «betydelig skade». Dette omfatter bl.a. Hiv-smitte.¹²⁴

2.7.1.4 Strl. § 192 fjerde ledd

Ved grovt uaktsom voldtekt, jf § 192, 4.ledd, oppstilles det i utgangspunktet en maksimumsstraff på 5 år. Videre åpner fjerde ledd punkt to for en straffeskjerpelse med en økning i strafferammen til 8 år dersom også forhold som angitt i tredje ledd foreligger. Ordlyden gir ingen eksplisitt minimumsstraff og strl. § 17 a) kommer til anvendelse og gir en minimumsstraff på 14 dager. Høyesterett har i Rt. 2006 s 471 og Rt. 2004 s 1553 gitt uttrykk for at ved straffeutmåling skal straffen være ”markant lavere” ved grov uaktsom voldtekt enn ved voldtekt som er utført med skyldgraden forsett. I den nye straffeloven § 294 er den øvre strafferamme for grov uaktsomvoldtekt hevet til 6 års fengsel, samtidig som at strafferammen er økt til 10 års fengsel om det foreligger omstendigheter som tilfredsstillende vilkårene til § 293, som tilsvarer dagens § 192 3.ledd¹²⁵.

2.7.2 Straffenivået

Straffenivået i voldtektssaker har i de senere årene vært gjenstand for sterk kritikk og mye debatt ettersom ønsket om å straffeforfølge gjerningsmenn bak voldtekt er styrket.

Strafferammene signaliserer også ovenfor domstolene hva som er lovgivers prioriteringer eller verdivurderinger av de strafferettslig vernede interesser.¹²⁶

¹²⁴ Ot.prp. nr. 91 (1992-93)

¹²⁵ Straffeloven 2005. §§ 293 og 294 Ikke trådt i kraft

¹²⁶ NOU 2002:4 pkt. 5.2.1.5.2

Imidlertid er det ikke nødvendigvis slik at en økning av strafferammen medfører en automatisk tilsvarende økning av straffenivået. En økning av straffenivået vil være resultat av en stadig gradvis økning i rettspraksis som nevnt ovenfor.

Selv om en økning i strafferammen ikke umiddelbart får virkning i et klart høyere straffenivå, signaliserer det likevel en føring fra lovgiver om ønsket økning. Hovedsakelig signaliserer det skjerpelsen ovenfor rettsstatens individer og kan tenkes å styrke allmennpreven sjonshensyn. I Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) i forbindelse med lovrevisjonen av straffeloven 2000, ble det fastsatt at straffenivået for voldtekt ikke var på linje med den alminnelige rettsfølelse og måtte heves.¹²⁷ Ved revisjon av straffeloven kapittel 19 satte justiskomiteen strafferammen for voldtekt på dagsorden med utgangspunkt i behov om heving. Dette for å få en vurdering av om strafferammen i bestemmelsen ga et tilstrekkelig rettsvern for kvinner, og om domstolene benyttet seg av hele rammene. Flertallet i Stortingets Justiskomité ga uttrykk for at straffenivået i voldtektssaker lå for lavt, og ønsket en skjerping for denne type forbrytelser.¹²⁸

Straffelovbruddsutvalget ønsket å opprettholde strafferammen på 10 år og mente at i sin vurdering at den gjeldende strafferammen for voldtekt reflekterte voldtektsforbrytelsens straffverdighet. De mente det riktig å beholde en minstestraft på 1 år ved voldtekt ved samleie. Imidlertid ønsker utvalget å skjerpe strafferammen til lovens strengeste straff på 21 år for tilfeller av gruppevoldtekt og voldtekt utført på svært krenkende eller graverende måte. Utvalget påpekte at strafferammene i § 192 i utgangspunktet var svært vide, og at straffenivået på voldtektstilfeller derfor kunne skjerpes innenfor de gjeldende strafferammer.¹²⁹

I Rt.1994 s. 1552¹³⁰ uttalte førstvoterende ”[d]et er utvilsomt at ikke bare lovgiveren, men

¹²⁷ Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) s 38

¹²⁸ Inst. S. nr.206 (1994-95) s. 2

¹²⁹ NOU1997:23 s. 20

også Høyesterett, har en oppgave når det gjelder å sikre at straffnivået for forskjellige lovbruddstyper er avpasset til hverandre, og står i et rimelig forhold til blant annet skadevirkningene ved de straffbare handlinger det gjelder.”

Førstvoterende påpekte videre i samme dom at ”[m]en hensynet til forutseelighet – jf straffeloven § 3 – taler for at domstolene er varsomme med å endre straffnivået i store sprang. Det bør normalt bare være tale om at straffnivået jevnlig tilpasses samfunnsforholdene til enhver tid.”

Førstvoterende uttalte også i samme dom at ”...[u]t fra rettferdstanker- tanker om forholdsmessighet mellom skadevirkninger og straff for ulike lovbruddstyper – mener jeg det kan være grunn til å høyne straffnivået for noen typer voldtektssaker.”

Ti år etter lovrevisjonens arbeid fikk resultater fremgår det av prop. 97 L at lovgiver fortsatt ikke kan si seg fornøyd med normalstraffnivået i voldtektssaker.¹³¹¹³²

I forbindelse med lovarbeidet til den nye straffeloven av 2005 § 292 er det fastsatt en forhøyet minstestraft på 3 år for voldtekt.¹³³, Imidlertid ble det besluttet av Høyesterett i stor-kammer i Rt. 2009 s.1412 og Rt.2009 s.1423 at man ikke ville tillegge signalene om høyere straffnivå full virkning før den nye straffeloven trer i kraft. I Rt.2009 s.1412 kom Høyesterett til at uttalelser i forarbeidene om skjerpet strafferamme ikke kunne tillegges vekt for bedømmelse av handlinger begått før loven ble vedtatt, på grunn av tilbakevirkningsforbudet i Grunnloven § 97.

¹³⁰ Rt.1994 s. 1552. Saksforholdet gjaldt to tilfeller av voldtekt til utuktig omgang. Voldtekten omfattet ikke grov vold. Det var derimot planlagt og forberedt. Straffen ble skjerpet av Høyesterett fra fengsel i ett år og seks måneder til fengsel i to år

¹³¹ Lov 11. august 2000 nr. 76: Lov om endringer i straffeloven 1902 m.v

¹³² Prop. 97 L (2009-2010): s 19

¹³³ Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) [kap. 7.5.3 s. 224-231](#) og [kap. 16.7 s. 439-440](#), Innst. O. nr. 73 (2008-2009) [kap. 7.2 s. 50-51](#) samt Prop. 97 L (2009-2010) [kap. 5.1 s. 13-21](#) og [kap. 8.1 s. 41](#).

På bakgrunn av Høyesteretts begrensning vedrørende tilpassing til ønsket straffeskjerpelse for voldtektsforbrytelser bestemte lovgiver seg for å endre gjeldende straffelov med umiddelbar virkning, slik at det høyere straffenivået ble gjennomført fra 25. juni 2010 nr. 46. Dette uttrykker lovgivers ønske om høyere straffenivå på området.

Videre i lovforarbeidene fremgår det bl.a. at normalstraffenivået for voldtekt til samleie i fremtiden skal være fengsel i 4 år.¹³⁴ Denne straffeskjerpelsen har blitt fulgt opp i Rt. 2011 s. 734. I dommen vektlegges videre proposisjonens uttalelser på side 19 til straffenivå ved skjerpede omstendigheter ved saken ”Der det foreligger skjerpene omstendigheter, bør straffenivået ikke være under fengsel i 6 år”. Proposisjonen 97 L gir retningslinjer for straffenivået for voldtekter som pådømmes etter § 192 med eksempler fra tidligere Høyesterettsdommer som utgangspunkt for ulike strafferammer¹³⁵. I den følgende rettsavgjørelsen ble lovarbeidet tillagt vekt hvor det i Rt.2011 s.1013 ble tatt utgangspunkt i et straffenivå på ” fem år eller i overkant” ved utmåling av straffen for forsøk. Likeså i Rt. 2012 s.1084 tok Høyesterett utgangspunkt i en normalstraff på fire års fengsel for tilfeller der det ikke foreligger spesielle skjerpene eller formildende omstendigheter. Det ble deretter pekt på at voldtekten strakk seg over lengre tid og at den omfattet flere ulike former for seksuell omgang og samleier. Videre ble det vektlagt at voldsbruken var så omfattende at også den måtte tillegges vekt i straffskjerpene retning og straffen ble beregnet til 4 år og 6 måneder.

Intensjonen om lovteksten hevingen og rekkevidde er gitt i uttalelser i proposisjonen fra 1009-2010 om at ” normalstraffenivået skal være det samme uavhengig av om voldtekten rammes av § 192 første ledd bokstav a, b eller c. Lovgiver har valgt å sidestille disse formene for voldtekt, og de bør derfor også likestilles ved straffutmålingen”.¹³⁶ Denne utvik-

¹³⁴ Prp. 97 L (2009-2010) side 19

¹³⁵ Prop. 97 L (2009-2010)s.19

¹³⁶ Prop. 97 L (2009-2010) kap. 5.1.2.3 s. 19

lingen har kommet gradvis i rettspraksis i de siste ti årene som en konsekvens av ønsket om økt straffenivå. I en såkalt sovevoldtekt fra Rt.2002 s.1295 ble domfelte tilkjent delvis betinget fengsel, som representerte straffenivået på tidspunktet.¹³⁸ Høyesterett skjerpet nivået og allerede i Rt.2004 s 39 uttalte Høyesterett at utgangspunktet er at lovens minstestraft skal utmåles som ubetinget fengselstraff, satte straffen i dommen til 2 år og 6 måneder.¹⁴⁰ Uttrykket for dagens straffenivå etter hevingen kommer i Rt.2012s.769 hvor straffutmåling for voldtekt med flaske av mindreårig pike som på grunn av beruselse var ute av stand til å motsette seg handlingen, jf. strl.§ 192 første ledd bokstav b, jf. annet ledd bokstav a, jf. tredje ledd bokstav a. Utgangspunktet for straffutmålingen ble angitt til fengsel mellom 4 år og 4 år og 6 måneder.

I LA-2011-187926 at argumenterte forsvareren for et straffenivå på 6 år etter Rt. 2011s.1316.¹⁴¹ Det fremgår imidlertid av dommen at Lagmannsretten ønsker et ytterligere høyere straffenivå. Lagmannsretten uttrykker at ”med de signaler om straffeskjerpelse som er gitt fra lovgiver og med den beskjedne rettspraksis som finnes etter de nye reglene, finner lagmannsretten at det vil være noe for lavt. Det er tale om en av de aller mest alvorlige forgåelser, en grov overfallsvoldtekt på offentlig sted med betydelig voldsutøvelse, slik Tingsretten peker på. Behovet for samfunnsbeskyttelse og allmennprevensjon gjør seg sterkt gjeldende. Lagmannsretten kan derfor slutte seg til Tingsrettens utgangspunkt på 6-7 år”.

¹³⁸ Rt.2002 s.1295 Den domfelte mannen som var funnet skyldig i å ha hatt samleie med en 18 år gammel kvinne mens hun var beruset og lå og sov fikk delvis betinget fengsel.

¹⁴⁰ Rt.2004 s 39 Saken gjaldt straffutmåling for voldtekt av en sovende kvinne, jf straffeloven § 192 første ledd bokstav b, andre ledd bokstav a og tredje ledd bokstav c og uttalte at utgangspunktet er at lovens minstestraft skal utmåles som ubetinget fengselstraff.

¹⁴¹ LA-2011-187926

I forhold til saker med pådømmelse for grov uaktsomhet eksisterer det kun 12 års praksis , men nivået det satt i Rt. 2004 s.1553 hvor det er uttalt at ”utgangspunktet må imidlertid være at det alminnelige straffnivået for den grovt uaktsomme voldtekt må ligge markant lavere enn den forsettlige voldtekt. I lovpraksis forut for den siste lovendringen lå straffnivået for grov uaktsom voldtekt i to Lagmannsrettssaker fra 2010 på henholdsvis 1 år og 3 måneder og 1 års fengsel. ¹⁴²¹⁴³I forarbeidene til lovendringen heter det ”hevingen av straffnivået i saker som omfattes av minstestrafen må gis tilsvarende betydning for voldtekt til seksuell omgang som ikke omfattes av minstestrafen. Det skal ikke gå noe markert skille i straffnivå mellom voldtekter som ikke omfattes av minstestrafen og andre voldtekter”. ¹⁴⁴

De ovenfor nevnte punkter ble lagt til grunn i Borgarting Lagmannsrett 27-09-2012 ¹⁴⁵ hvor det på dommens side 6 heter det at ” med utgangspunkt i disse dommer og straffskjerpelsen forutsatt ved lovendringen 25. juni 2010, er lagmannsretten av den oppfatning at normalstraffnivået ved grovt uaktsom voldtekt ved samleie nå bør ligge i underkant av to år fengsel”. Denne dommen gir dermed uttrykk for at rettsstilstanden for øyeblikket fastsetter at straffnivået for grov uaktsom voldtekt ligger i underkant av to års fengsel.

¹⁴² [LB-2010-123543](#)

¹⁴³ [LF-2010-151196](#)

¹⁴⁴ Prp. 97 L (2009-2010) s.20

¹⁴⁵ LB-2011-177455

3 Norges forpliktelser etter Kvinnediskrimineringskonvensjonens

3.1 Utgangspunkt

Norge har undertegnet FNs kvinnediskrimineringskonvensjon og er dermed bundet til å implementere konvensjonen i norsk lovgivning, slik at norsk lovgivning er i overensstemmelse med den internasjonale standarden. Departementet mener inkorporeringen i menneskerettsloven beskriver Norges ønske om å være i tråd med konvensjonens forpliktelser og begrunner dette med at den aktive handlingen ”ved å inkludere kvinnediskrimineringskonvensjonen i menneskerettsloven med forrang sikrer man at likestilling og forbudet mot diskriminering av kvinner vil være et sentralt omsyn i lovgivningsarbeid og forvaltning også i framtida”.¹⁴⁶

Kvinnediskrimineringskonvensjonen har en kontrollkomite som følger opp medlemslandene og gir tilbakemelding med områder som har behov for oppdatering og fokus.

I FNs kvinnediskrimineringskomitees rapport med krav til Norge fra mars 2012 fremmes et krav i punkt 24 (b) ”Adopt a legal definition of rape in the Penal Code so as to place the lack of consent at its centre, in line with the Committee’s general recommendation No. 19, and the Vertido case”.¹⁴⁷ (c) Train lay judges on the subject of violence against women;

- Det fremgår at Kvinnediskrimineringskomiteen ønsker at voldtektsbestemmelsen i straffeloven er ikke i overensstemmelse med internasjonale menneskerettighetsstandarder. Videre setter de krav til at det gjøres noe med det høye antallet henleggelse, og den milde straffutmålingene for gjerningsmenn i kvinnevolds- og voldtektssaker., samt sette fokus på det manglende opplæring om kjønn og diskriminering blant dommere og jurymedlemmer.

¹⁴⁶ Ot.prp. nr. 93 (2008-2009) [pkt 7.3](#).

¹⁴⁷ FNs kvinnediskrimineringskomitees rapport 2012

3.2 Innholdet av forpliktelsene etter kvinnediskrimineringskonvensjonen

3.2.1 Kvinnediskrimineringskonvensjonen

Kvinnediskrimineringskonvensjonen er konvensjonen for avskaffelse av alle former for diskriminering av kvinner.

Kvinnediskrimineringskonvensjonen går også lengre enn andre konvensjoner i å angi spesifikke elementer i statens forpliktelser knyttet til å avskaffe diskriminering. Kvinnediskrimineringskonvensjonen er basert på den premisse at diskriminering av kvinner ofte er basert i sosiale og kulturelle normer, tradisjoner og kjønnsstereotyper. Den inneholder ingen bestemmelse om religionsfrihet eller rett til kulturell egenart. På bakgrunn av den forståelse at diskriminering av kvinner ofte finner sted i den private sfære og/eller springer ut av ikke-statlige normer, presiserer [art. 2](#) at statens plikter ikke kun innebærer å selv respektere diskrimineringsforbudet; staten har også plikter knyttet til å hindre diskriminering fra andre aktører og arbeide for å endre sedvaner og praksis som innebærer diskriminering. Videre har staten plikt til å arbeide for å endre sosiale og kulturelle normer mv. som innebærer negative kjønnsstereotyper ([art. 5](#) litra a). Samlet sett er statens plikter definert slik at staten skal arbeide mot diskriminering av kvinner også ved å endre samfunnsstrukturer som skaper og opprettholder dette.¹⁴⁸

3.2.2 Kvinnediskrimineringskomiteens generelle anbefaling nr. 19

¹⁴⁸Kommentarutgave (online) Ikdahl note (68)

Konvensjonslandene skal forsikre seg om at loven mot vold i nære relasjoner og misbruk, voldtekt, seksuelle overgrep og andre kjønnsbasert vold har adekvat beskyttelse for alle kvinner, som også respekterer deres integritet og verdighet.¹⁴⁹

3.2.3 Kvinnediskrimineringskonvensjonens valgfrie tilleggsprotokoll

I tillegg til Kvinnediskrimineringskonvensjonen ble det vedtatt en valgfri tilleggsprotokollen av FNs generalforsamling 6. oktober 1999, som ble ratifisert av Norge 5. mars 2002.¹⁵⁰

Tilleggsprotokollen gir individer, grupper av krenkede og eventuelle representanter for disse, adgang til å klage til Kvinnekomiteen over påståtte krenkelser av konvensjonen jf [art. 2](#).¹⁵¹ Dette gir komiteen en slags sanksjonsmulighet på lik linje med den Menneskerettskomiteen har etter SP. Utfallet av behandlingen av individklagesaker er at komiteen kommer med synspunkter («views»). Disse er ikke formelt rettslig bindende for den innklagede stat, imidlertid viser det seg i praksis at slike synspunkt fra lignende komiteer tillegges rettslig relevans.

I Rt 2008 1764 hadde FNs Menneskerettskomité i en sak tidligere på året konkludert med at manglende begrunnelse for ankenektelse representerte et brudd på SP [artikkel 14](#) nr. 5. Høyesterett i storkammer kom til at som følge av menneskerettsloven [§ 3](#), måtte Menneskerettskomiteens tolkning av SP [artikkel 14](#) nr. 5 gå foran straffeprosesslovens ordning om at ankenektelser som hovedregel ikke skal begrunnes.

¹⁴⁹ Kvinnediskrimineringskomiteens generelle anbefalingen nr. 19 (1992) punkt 24 b)

¹⁵⁰ Innst. S. nr. 75 (2001-2002)

Det finnes et eksempel på individklage på voldtekt til Kvinnediskrimineringskomiteen, den kom i 2012 i saken kalt "Vertio v the Philippines". Komiteen kom til at avgjørelsen var i strid med Kvinnediskrimineringskonvensjonens art. 2 litra a) og brukt som eksempel "Gender Stereotyping in Rape Cases".¹⁵² Saken gjaldt en voldtekt mellom bekjente, hvor komiteen har kommentert alvorligheten av voldtektssaker og hvor inngripende det er i en kvinnes personlige sikkerhet og kroppslig integritet. På dette grunnlaget "anbefaler komiteen at manglende samtykke er i sentrum av gjerningsbeskrivelsen til voldtekt og dermed fjerner fokuset på kravet til vold, truende adferd og penetrering".¹⁵³

Tilleggsprotokollens art. 8-9 etablerer ytterligere en reaksjonsmulighet for Kvinnediskrimineringskomiteen og gir de rett til å foreta granskninger i situasjoner der det er indikasjoner på at en stat begår alvorlige eller systematiske brudd på konvensjonen, uavhengig av om komiteen har mottatt en henvendelse om brudd på navngitte individers rettigheter etter kvinnediskrimineringskonvensjonens art. 2.

Komiteen har hittil bare avsluttet en slik granskning. De fant i 2005 fant at Mexico hadde brutt sine forpliktelser etter Kvinnekonvensjonen, ved ikke å treffe alle egnede tiltak for å hindre, straffeforfølge og kompensere for utbredt og systematisk drap, forsvinninger og vold mot kvinner.¹⁵⁴ Her stopper imidlertid Kvinnediskrimineringskomiteens reaksjonsmulighet, de kan gjenta sine tiltak og gi medlemslandene internasjonal skjemmende kritikk. Men i forhold til Mexico kan ikke komiteen gjennomføre noen slags form for sanksjoner mot de, hvis de ikke etterkommet granskningsrapporten.

¹⁵² Kvinnediskrimineringskomiteen CEDAW/C/46/D/18/2008

¹⁵³ Freeman, Chinkin and Rudolf (2012) s. 457

¹⁵⁴ Kvinnediskrimineringskomiteens rapport

3.3 Diskusjon i kjølevannet av kvinnediskrimineringskonvensjonens forpliktelser

3.3.1 Manglede samtykke som vilkår

Det kommer et krav om endring til en gjerningsbeskrivelse som setter manglende samtykke i sentrum av FNs kvinnediskrimineringskomitees rapport 24 b) ”Adopt a legal definition of rape in the Penal Code so as to place the lack of consent at its centre”.

Amnesty Internasjonal skriver at for at Norge skal imøtekomme de krav som følger av FNs kvinnediskrimineringskomitee så må ordlyden i strl. § 192 forandres slik at ikke gjerningsinnholdet inneholder et handlingskrav til ”vold eller truende adferd” eller at det er anerkjent en ”hjelpsløstilstand”, men kun beskrives som manglende samtykke fra offeret.¹⁵⁵

Komiteen ønsker endring fra gjeldene hjemmel ”ved vold eller truende adferd” til en gjerningsbeskrivelse som inneholder kravet til ”fravær av oppriktig samtykke”¹⁵⁶. Denne tilbakemeldingen kom komiteen med første gang i 2003, imidlertid ble det likevel i lovarbeidet til den nye straffeloven av 2005 ikke gjennomført på grunn av at det var ”usikkert hvilke tilfeller et slikt alternativ i praksis vil kunne dekke, også sett i lys av at bevissituasjonen i mange tilfeller vil være vanskelig”.¹⁵⁷

3.3.1.1 Løsningen av ”mangel av samtykke” ved seksuell handling i Norsk rett

Ordlyden i strl. § 200 første ledd er som følger ;

¹⁵⁵ Arntzen (2012)

¹⁵⁶ FNs kvinnediskrimineringskomitees rapport 2012

¹⁵⁷ Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) s.221

”Den som foretar en seksuell handling med noen som ikke har samtykke til det, straffes med bøter eller fengsel inntil 1 år.”

Bestemmelsen rammer de fleste tilfeller av seksuell trakassering som gir seg utslag i fysiske handling mot fornærmede¹⁵⁸.

Manglende samtykke vil ikke si et krav til et uttrykkelig samtykke fra fornærmede, det er hevet over all tvil at en konkludent atferd er tilstrekkelig og at en slik helhetsvurdering av om hvorvidt det foreligger samtykke i situasjonen er konkret i den enkelte sak¹⁵⁹. I Rt. 2010 s.1042 ble lagmannsrettens frifinnende dom opphevet da retten fant at det bland annet var mangelfulle domsgrunner med hensynet til om det forelå tilstrekkelig samtykke.¹⁶⁰ En klar forutsetning for å anerkjenne samtykke er at fornærmede var i en slik posisjon at vedkommende er i stand til å gi det¹⁶¹.

Det kan tenkes at denne løsningen av vilkåret manglende samtykke kan benyttes som utgangspunkt for en fremtidig ordlyd i voldtektsbestemmelsen.

¹⁵⁸ Kommentartutgave (online) Matningsdal note (1637)

¹⁵⁹ Kommentartutgave (online) Matningsdal note 1639)

¹⁶⁰ Rt.2010 s 1042 Saken gjaldt kravet til begrunnelse av en dom der en mann i tingretten var frifunnet for to tilfeller av seksuell handling uten samtykke, jf strl [§ 200](#) første ledd. Høyesterett fant i likhet med lagmannsretten at kravene i strpl [§ 40](#) fjerde og femte ledd ikke var oppfylt. Tingrettens begrunnelse ga ikke klart svar på hvilket hendelsesforløp som var lagt til grunn eller på hva som eventuelt hadde vært avgjørende for resultatet.

¹⁶¹ Kommentartutgave (online) Matningsdal note (1639)

3.3.1.2 Diskusjon i forhold til omformulering til ”manglende samtykke”

I 2009 ble kvinnediskrimineringskonvensjonen innarbeidet i norsk lov via menneskerettsloven §2, som gir forrang foran øvrige nasjonale lover.¹⁶² Som konsekvens av denne “inkorporeringen” vil konvensjonsbestemmelser som strider mot nasjonale lover ha forrang¹⁶³. Rent praktisk vil man hovedsaklig ved lover som er gitt etter menneskerettighetsloven benytte presumsjonsprinsippet og benytte seg av muligheten for å tolke lovene i samsvar med hverandre. Den videre problemstillingen vil dermed være om Norge må forandre innholdet i definisjonen av voldtektsbestemmelsen for å etterkomme anmodninga som kommer fra kvinnediskrimineringskomiteen eller om den allerede oppnår sin hensikt.

I de siste 12 årene har det vært flere revisjoner og allerede NOU 1997:23 påpeker Stortingets justiskomitee at ufrivillighetsaspektet kom dårlig fram og satte fokus på en klargjøring av dette i den nye lovteksten¹⁶⁴. Videre fremhevet de at voldtektsforbrytelsen er en alvorlig krenkelse av offerets personlige integritet, dvs. frihet til å avvise tilnærmelser av seksuell karakter og til selv å bestemme over egen seksualitet». Dette var utgangspunktet for lovrevisjon som skulle utbedre og oppdatere straffeloven. En endring av gjerningsbeskrivelsen var imidlertid ikke aktuelt og seksuallovbruddutvalget fremhevet i stedet at voldtekt alltid innebærer bruk av tvang.¹⁶⁵

I forbindelse med lovarbeidet med å utforme den nye straffeloven av 2005, kom diskusjonen inn på hvorvidt man i norsk rett bør innføre manglende samtykke som en del av gjerningsbeskrivelsen. Denne gangen fikk heller ikke forslaget gjennomslag, hvor grunnlaget imot å benytte en slik tilnærming av gjerningsbeskrivelsen kom fra at de regner det som

¹⁶²[NOU 2011: 18, punkt 3.2.2](#)

¹⁶³ Menneskerettsloven § 3

¹⁶⁴ [NOU 1997: 23 punkt 3.5.](#)

¹⁶⁵ [NOU 1997: 23 punkt 4.4.1](#)

”usikkert hvilke tilfeller et slikt alternativ i praksis vil kunne dekke, også sett i lys av at bevissituasjonen i mange tilfeller vil være vanskelig”¹⁶⁶.

Videre bemerker utvalget en fare for at et tilleggskrav om samtykke vil kunne svekke fornærmedes vern ved at det ble stilt strengere krav til å fremsette muntlige protester mot handlingen, som på dette grunnlag vil kunne føre til økt fokus på fornærmedes atferd i saksgangen¹⁶⁷. Astri Aas Hansen (Ap), statssekretær i Justisdepartementet fremmer også denne siden av saken ved å uttale følgene ; ”Jeg frykter at den utsatte jenta vil bli stilt overfor et aktivitetskrav som vil svekke hennes rettssikkerhet. Fokuset må være på gjerningsmannen”¹⁶⁸.

[I lovarbeidet fremgår det at justiskomiteen](#) hadde til intensjon at voldtektsbestemmelsen etter lovrevisjonen skulle fange opp tilfeller hvor den seksuelle omgangen ikke var frivillig og at [frivillighetsaspektet](#) skulle komme tydelig frem¹⁶⁹. Imidlertid fremgår det klart I FN's kvinnediskrimineringskomiteens at de er bekymret for at kravet til vold eller truende adferd i vår gjerningsbeskrivelse tar fokuset bort i fra kravet til frivillighet og at de påkrever at vi må oppdaterer voldtektsbestemmelsen etter deres føringene for å være i tråd med forpliktelsen etter Kvinnediskrimineringskonvensjonens internasjonale standard.^{170 171}

Omformulering av gjerningsinnholdet til å gjelde manglende samtykke ble som tidligere nevnt sist vurdert i forbindelse med utarbeidning om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 ,hvor departementet valgte en forsiktig tilnærming ved å beskrive de handlinger som skal anses som ufrivillig seksuell omgang rent kasuistisk, og ikke syntetisk ved

¹⁶⁶ Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) s.221

¹⁶⁷ Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) [punkt 4.3.4.1.](#)

¹⁶⁸ Johnsrud (2012)

¹⁶⁹ NOU 1997: 23 [punkt 3.5](#)

¹⁷⁰ FN's kvinnediskrimineringskomiteens rapport avsnitt 23

¹⁷¹ FN's kvinnediskrimineringskomiteens rapport

en alminnelig definisjon av den straffbare handling.¹⁷² Lovgiver valgte fortsatt ikke å gjøre om gjerningsbeskrivelsen til å gjelde ”manglende samtykke”.

En omgjøring til at ”manglende samtykke ” er vilkåret for tilfredsstillelse av det objektive gjerningsbeskrivelsen reiser en problemstilling i forhold til tiltaltes rettssikkerhet og det skjerpede legalitetsprinsippet i norsk rett.¹⁷³ Det er ved en samtykkevurdering i tilfeller hvor det er ”ord mot ord” er det en på det rene at det vil komme ned til en troverdighetsvurdering og at man dermed kan stille spørsmål til hvorvidt tiltaltes rettssikkerhet kommer til å bli ivaretatt.

Selv om lovgiver hadde gått inn for å eksplisitt gjøre om gjerningsbeskrivelsen til å gjelde ”manglende samtykke” er ikke dette ensbetydende med at hele situasjonen for få anmeldelser og lave tall for domfellelser hadde vært avhjulpet.

I voldtektsrapporten til Oslo politidistrikt 2011, ”voldtekt i den globale byen” uttales at den høye prosentdel henleggelse kan forklares primært som et resultat av voldtekters egenart. Hovedutfordringen i de fleste voldtektssaker er bevissituasjonen, det fremgår av voldtektsrapporten for 2010 i Oslo at 74,1% av voldtektsanmeldelsene ble henlagt på grunn av bevisets stilling.¹⁷⁴ I de tilfellene fornærmende har oppsøkt lege viser tallene fra de siste 10 årene fremgår det at ca 62,5 % av de fornærmede var påvirket av enten alkohol eller narkotika.¹⁷⁵

Videre fremgår det at 62 % av den anmeldte voldtektene er festrelaterte¹⁷⁶ og faktorer som rus og festrelaterte situasjoner påvirker uklarhet i forhold til gjenskapelse av selve situasjo-

¹⁷² Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) s. 219-222

¹⁷³ Grl. 96

¹⁷⁴ Sætre/Grytdal (2011) s 78

¹⁷⁵ Sætre/Grytdal (2011) s 71

¹⁷⁶ Sætre/Grytdal (2011) s.70

nen og vitneforklaringene . I diskusjonen i rundt innføring av samtykkebasert gjerningsbeskrivelse kan man her tenke seg en ytterligere uklar bevissituasjon. I sær siden slike tilfeller spisses det til slutt ned til å gjelde ord mot ord . Her vil nettopp Aas-Hansen sitt poeng om fornærmedes adferd komme i fokus i en troverdighetsvurdering og frykten for et ytterligere dårligere rettsvern vil kunne realiseres.

I artikkelen ”voldtektslovgivning på ville veier” påpekes at det ikke en selvfølge at en voldtektsbestemmelse basert på manglende samtykke vil favne særlig videre enn dagens formulering verken ved rettspleien eller ovenfor objektene i rettsstaten.¹⁷⁷ Etter standarden i strl.§ 200 første ledd må det finnes bevist ut over enhver rimelig og fornuftig tvil at fornærmede var i en slik posisjon at vedkommende er i stand til å gi samtykke.¹⁷⁸ Samtidig er det samfunnets referanserammer som er med å bidra til hva som regnes som voldtekt og som vil være avgjørende for virkningen en slik endring vil ha og ved en eventuell omformulering vil lovgiver ha mulighet til å påvirke holdningene med informasjon og krav til at tiltaltes rettsikkerhet samtidig skal ivaretas.

Den relevante problemstillingen vil dermed i forlengelsen av denne samtykkediskusjonen bli om en slik endring er det som skal til for å oppnå hovedmålet høyere antall domfellelse og bedre rettsvern for kvinner eller om de øvrige tiltak Norge har gjennomført kan tilfredsstillende målet.

I det følgende vil de siste tiårs nedlagte lovarbeid diskuteres. For å oppnå en overfladisk oversikt beskrives endringene som har blitt gjort i de senere årene i norsk rett og diskusjonen i rundt konsekvensene, som foreløpig ikke ser ut til å tilfredsstillende FN's kvinnekommisjonskomiteen.

¹⁷⁷ Salmonsens/ Moltumyr (2010)

¹⁷⁸ Kommentartutgave (online) Matningsdal note (1639)

3.3.2 Diskusjon etter innføring av straff for grov uaktsom voldtekt

I lov om endringer i straffeloven m.v. (seksuallovbrudd) av 11. august 2000 nr. 76 kom skyldkravet grov uaktsomhet inn i strl.§192 fjerde ledd. Det nye skyldalternativet i fjerde ledd av voldtektsbestemmelsen kom som resultat av en diskusjon som Anders Bratholm åpnet om å kriminalisere grovt uaktsomme voldtekter i sin lederartikkel i Lov og Rett i 1985. Utgangspunktet for debatten var den lave anmeldelses- og oppklaringsprosenten for voldtektssaker, som kunne tyde på at det var et behov for at den uaktsomme voldtekt burde kriminaliseres. Det fulgte en langvarig debatt før dette ble en realistisk problemstilling ved lovrevisjon som skulle iverksettes i år 2000. I lovarbeidet valgte justisdepartementet på tross av seksuallovbruddsutvalgets anbefaling å fremme forslag om å kriminalisere grovt uaktsom voldtekt¹⁷⁹. Utgangspunktet for valget var blant annet å gi et viktig signal om at samfunnet ikke aksepterer denne type handlinger.¹⁸⁰ Seksuallovbruddsutvalgets dissiderende medlem Grete Kvalheim argumenterte for kriminalisering av grovt uaktsom voldtekt for å bedre ofrenes rettsvern og på grunn av slike handlingers straffverdighet ble avgjørende for innføring av skyldalternativet.¹⁸¹

3.3.2.1 Nedsubsumering som følge av alternativet grov uaktsom voldtekt ?

I forbindelse med lovarbeidet ble det også reist spørsmål om hvorvidt et alternativt skyldkrav vil føre til en nedsubsumering i voldtektsakene. I tabellen nedenfor ser vi tallene fra Statistisk Sentralbyrå for antall anmeldelser og domfellelser av voldtekt i Norge. Ut ifra tabellen fremgår det at prosenten domfellelser har ligget på ca 9% og har vært rimelig konstant de siste årene og det har ikke økt på tross av innføringen av et nytt skyldalternativ. Det som derimot er positivt er at antall anmeldelser er doblet på 14 år, dette må gi en peke-

¹⁷⁹ Ot.prp.nr.28 (1999-2000)

¹⁸⁰ Ot.prp.nr 28 (1999-2000) pkt.4.2.4

¹⁸¹ NOU 1997:23 pkt.9.3

pinn på at det økte fokuset på temaet og det tydelig ønske om å straffeforfølge gjerningspersonene i denne perioden likevel bærer frukter som uttrykker seg ved et høyere antall anmeldelser.

Årstall:	anmeldelser:	domfellelser:	prosent:
1997	531	51	9,6
1998	558	61	10,9
1999	562	51	9,1
2000	646	53	8,2
2001	599	59	9,8
2002	628	53	8,4
2003	706	86	12,2
2004	739	49	6,6
2005	798	77	9,6
2006	840	82	9,8
2007	945	87	9,2
2008	944	97	9,7
2009	998	78	7,8
2010	938	129	13,75
2011	1075	Mangler tall	

På grunnlag av det relativt konstante tallet kan man mistenke at i noen av sakene som tidligere ble straffet etter strafferammen for forsett, blir nå straffet etter strafferammen for grov uaktsomhet. Seksualbruddvalget fryktet nettopp at voldtekter som i realiteten er forsettlige, likevel kan bli bedømt etter uaktsomhetsalternativet fordi dette er lettere å bevise og begrunne.¹⁸² Under forutsetning om at mistanken viser seg å ha rot i sannheten og at utvalgets spådom har slått til vil det si at rettsvesenet benytter seg av en såkalt nedsubsumering og i realiteten gir ofrene dårligere rettsvern.

I artikkelen ”Voldtektslovgivningen på ville veier” blir det tatt fram eksempler fra nyere rettspraksis eksistere flere dommer hvor det er grunnlag for å påstå at det kan ha skjedd en nedsubsumering.

¹⁸² Ot.prp.nr.28 (1999-2000) pkt. 4.2.2

I første eksempel Rt. 2004 s.1556 ¹⁸³ beskriver Høyesterett de straffbare forhold på følgende måte ;

” Den første av valdtektene skjedde på ein campingplass 9. juli 2001. Han slo sambuaren med knytt hand og tok kvelartak på henne. For at barna ikkje skulle vakne, heldt han over munnen hennar og slo på ny. Lagmannsretten har lagt til grunn at domfelte, etter at eit av barna hadde vakna men sovna etter ei stund, ‘gjennomførte samleiet mens fornærmede var helt passiv av frykt for ytterligere vold og av hensyn til barna’. Den andre valdtekta skjedde 4. januar 2002 då sambuarparet var på besøk hos hennar søster og svoger. Etter alkoholbruk og krangel slo domfelte til den krenkte fleire gonger med knytt hand slik at ho tok til å blø naseblod. Han tok også kvelartak på henne. Svogeren kom då til og spurte gjennom døra om alt var i orden. Domfelte heldt den krenkte over munnen og sa ja til svogeren. Sambuaren vart deretter beden om å vaske seg, og så om å gå inn på soverommet. Lagmannsretten uttala her: ‘Samleiet ble gjennomført ved at fornærmede snudde ryggen til tiltalte, som gjennomførte handlingen mens fornærmede var helt passiv’¹⁸⁴.

Med utgangspunkt i Høyesteretts beskrivelse av faktum kan en sette spørsmål ved at gjerningspersonen ikke ble dømt for forsettelig voldtekt. Fornærmede ble usatt for vold kort tid før samleiene og ved den andre voldtekten uttrykte den fornærmede sin ufrivillighet ved å vende ryggen til gjerningspersonen. På grunn av at lagretten ikke må begrunne sitt standpunkt til skyldspørsmålet jf straffeprosessloven § 376 , kan man ikke vite med sikkerhet hvorfor lagretten kom til at handlingene ikke kunne regnes som foresettede handlinger. En tenkelig forklaring er at lagretten ikke fant det bevist at domfelte forsto at samboeren følte seg truet til å gjennomføre samleiene. Er dette forklaringen kan man påstå at kravet for å tilfredsstille skyldkravet forsettet er svært strengt, denne påstanden kommer etter å ha tatt i

¹⁸³ Rt. 2004 s.1556 .En mann var av lagmannsretten funnet skyldig i å ha mishandlet samboeren i fem og et halvt år ved slag, strupetak, to tilfeller av grovt uaktsom voldtekt i tilknytning til voldshandlinger, trusler og brudd på besøksforbud i ruset tilstand

¹⁸⁴ [Rt. 2004 s. 1556](#), avsnitt 9.

betraktning volds utøvelsen, den truende atferden og fornærmedes tydelige kroppslige signaler. Kravet for å tilfredsstille vilkåret til skyldkravet forsett legges samtidig langt høyere enn det domstolene ellers synes å operere med i andre straffesaker.

Et annet eksempel på grovt uaktsom voldtekt finner vi i Rt. 2006 s. 471¹⁸⁵ hvor handlingen er beskrevet slik ;

”Venninnen hjalp B inn i huset og la henne fullt påkledd i sengen. Hun låste døren etter seg og dro tilbake til sentrum. A, som hadde kommet med visse tilnærmelser til B i bilen, ba kameraten om å få låne et kondom, og gikk ut av bilen og skjulte seg bak garasjen mens venninnen var inne. Da bilen med alle de andre var kjørt, gikk han inn i huset gjennom et åpent vindu, og fant B sovende i sengen. Han kledde av henne og seg selv, påførte kondomet og gjennomførte samleie med henne. Da kondomet sprakk, tok han det av seg slik at han hadde utløsning mot hennes kjønnsorgan og mage.”¹⁸⁶.

Denne beskrivelsen av faktum kan med andre øyne forstås som innenfor det området som strl.§ 192 første ledd litra b) er ment for å dekke. I likhet med med Rt. 2004 s. 1556 er det vanskelig å forstå at ikke gjerningspersonen ble domfelt for forsettelig voldtekt, i sær siden dette var en planlagt handling som i juridisk teori ikke er forenelig med grov uaktsomhet. Med samme utgangspunkt er det videre vanskelig å se for seg at gjerningspersonen ville gått fri forut som det nye skyldalternativet, imidlertid er det videre vanskelig å gå i sømme-
ne på vurderingen av benyttelse av skyldalternativ siden juryen ikke er på lagt å gjengi det. Dette fremgår som eksempel i avsnitt 15 i Rt.2004 s.1556 hvor høyesterett uttaler at” Lagmannsretten har meint at valdtektene egentleg skulle vore vurderte som forsettlege valdtekte. På dette punktet er lagmannsrettsdommen uklar.”

¹⁸⁵ Rt. 2006 s. 471. Saken gjaldt straffutmåling for grovt uaktsom voldtekt, jf strl [§ 192](#) første ledd bokstav b, jf andre ledd bokstav a, jf fjerde ledd, i et tilfelle hvor fornærmede var bevisstløs på grunn av beruselse. Høyesterett la vekt på at det forelå en klar utnyttelse av offerets hjelpeløshet, og satte straffen til fengsel i ni måneder.

¹⁸⁶ [Rt. 2006 s. 471](#), avsnitt 7-8.

Til sist en lignende illustrerende dom fra Borgarting Lagmannsrett hvor forholdet er beskrevet av Lagmannsretten slik: ¹⁸⁷

” Fornærmede ble usikker på om siktede overhodet var tilregnelig og fryktet således også for at han skulle ta livet av henne. Etter dette forsøkte fornærmede å godsnakke med siktede. [...] Hun forsto raskt at dette ikke ville avlede siktede fra det han ønsket av henne. Derfor valgte hun av sterkt angst å medvirke til seksuell omgang med siktede. [...] Lagmannsretten legger til grunn at siktede og fornærmede etter hvert beveget seg i retning av selve åstedet som befant seg ved en husvegg. På vei dit passerte de to en ‘sykkelsluse’ konstruert av jernstenger. Fornærmede grep på et tidspunkt fast i denne, men siktede løsnet grepet hennes og førte henne til selve husveggen. [...] Ved veggen ble fornærmedes bukse og undertøy trukket ned, og siktede gjennomførte deretter et vaginalt samleie [...]”¹⁸⁸.

På samme måte er det vanskelig å forstå hvordan juryen i denne saken kunne komme fram til tiltaltes atferd ikke kunne bli oppfattet som truende.

Med disse eksemplene fra rettspraksis som kan forstås som nedsubsumering, samt manglede effekt i økt domfellelse gir grunnlag for debatten om hvorvidt det er aktuelt å kutte ut det alternative skyldkravet. Dette kan hevdes ettersom det ikke foreligger data for at rettvernet for kvinner har økt. Det kan forstås som om dette alternativet fjernes vil rettsinstansen tvinges til å dømme for forsett i tilfeller som ovenfor har benyttet seg av skyldalternativet grov uaktsomhet.

¹⁸⁷ [LB-2009-131786](#) ; 40 år gammel mann domfelt i tingretten for forsettlig voldtekt til samleie, strl [§ 192](#) første ledd bokstav a, jf. annet ledd bokstav a, anket til lagmannsretten der lagretten svarte nei på spørsmål om forsettlig voldtekt, men svarte nei på nytt spørsmål om grovt uaktsom voldtekt til samleie. Straffen fastsatt til fengsel i ett år.

¹⁸⁸ [LB-2009-131786](#)

Imidlertid er nedsubsumsjon et problem med rettsanvendelsen, og ikke et argument for å avkriminalisere forholdet. Det er på det rene at det vil neppe styrke rettsvernet for kvinner å avkriminalisere en adferd som er klart straffverdig. Alternativet har sin hovedfunksjon som sikkerhetsventil for tilfeller hvor den subjektive skylden er å befinne seg i en gråsoner. Ved å ta bort dette straffealternativet innskrenker man rettsvernet og kan risikere at nokså grove seksuelle krenkelser ikke vil kunne straffes på grunn av mangel av tilstrekkelig skyld til å regnes som forsettelig.¹⁸⁹ Departementet har likeså uttrykt i lovarbeidet at ”dersom man ikke viderefører bestemmelsen om grovt uaktsom voldtekt, vil man dermed utelukke alvorlige integritetskrenkelser fra straffansvar” og som mest sannsynlig uttrykker at en endring av straffealternativet ”grovt uaktsomhet” ikke kommer til å endres med det første.¹⁹⁰

3.3.3 Holdninger

I forlengelsen av tolkningen som er lagt fram ovenfor hvor man kan sette spørsmål hvorfor juryen ikke la til grunn at gjerningspersonen forsto at kvinnen ikke deltok frivillig.

Den feministiske skribenten Anna Bitsch uttalelser setter på spissen den feministiske og rettferdigsøkende holdningen. Blant annet oppleves hennes kommentere til dommen Borgarting lagmannsrett fremstår som treffende: ”Det skal rimelig store mengder selvbedrag til for å trekke konklusjonen at en vilt fremmed kvinne har lyst til å ha sex bak søppeldunker en januarmorgen, med mindre hun deltar i akten med stor entusiasme.”¹⁹¹ Hun følger videre opp med å spørre videre i samme artikkel hvorfor rettssystemet godtar at ”menn (som vi i

¹⁸⁹ Ot.prp. nr. 8 (2007-2008) side 25-26

¹⁹⁰ Ot.prp. nr 22 (2008-2009)

¹⁹¹Bitsch (2010)

alle andre sammenhenger regner som rasjonelle individer) plutselig rammes av en voldsom mangel på dømmekraft når det kommer til sex?”¹⁹²

Strandbakken/Garde poengterer faren for at holdninger hos jurymedlemmene kan påvirker ofrenes rettsikkerhet i en artikkel om lagretten ved følgende utsagn ”kvinnen som har drukket alkohol midt i uken på et utested , kanskje endog vært iført miniskjørt, og for ikke å snakke om, hun har vært med på nachspiel , kan ha dårlige odds i en konservativ jury.” Det legges til at det er ”tilstrekkelig at fire medlemmer har et verdisyn i strid med loven”.¹⁹³

På tross av mangel på klare bevis eksisterer er det med utgangspunkt i de ovenfor nevnte dommene grunnlag for å frykte at de gjerningspersonene som domfelles for grovt uaktsomt voldtekt ikke ville gått fri ved den tidligere rettstilstandene, men i stedet blitt dømt etter de strengere reglene for forsett. Spor av nedsubsumering rettsavgjørelsene gir grunn til bekymring i forhold til at det rent praktisk fører til et ytterligere lavere straffenivå for voldtektssaker. En senking av straffenivået ved de få faktiske straffeforfølgelsene som er i Norge er stikk i strid med FN kvinnekomiteens og lovgivers målsetting flere domfellelser og et bedre rettsvern for ofrene som utsettes for seksuelle overgrep.

Uten å konkludere med hvorvidt nedsubsumering gjennomføres. Kan man på et generelt grunnlag hevde at det er et resultat av menneskelige handlinger i rettspleien og det er derfor i det følgende grunn til å diskutere mulige årsaker og forebyggende arbeid.

3.3.3.1 Juryordningen

¹⁹² Bitsch (2010)

¹⁹³ Strandbakken/Garde (2001) s.23-24

Juryordningen har vært under mye kritikk i de senere årene også FNs kvinnediskrimineringskomiteen ser behovet for å påvirke holdningen og driver med opplysende informasjon til den dømmende makt i rapportens punkt 24. c) Train lay judges on the subject of violence against women.¹⁹⁴

FN pålegger Norge å drive opplysning og holdningsbasert arbeid for å fremme domfellelse i voldtektssaker. Med utgangspunkt i de tallene som NrK la frem for de siste tre årene finner man grunn til å påstå at juryordningen kan ha problemer med å kjenne tiltalte skyldig og at det sitter langt inne å idømme noen en minstestraft på 3 år.¹⁹⁵

Samtidig er det også et poeng at av det finnes flere eksempler på saker hvor gjerningspersonen blir domfelt for forsettelig voldtekt i Tingsretten, mens Lagmannsretten nedsubsumerer forholdet, og gjerningsmannen dømmes for grov uaktsom voldtekt.¹⁹⁶

FNs kvinnediskrimineringskomiteen krav går ut på å påvirke holdningen og gi informasjon, noe som også er i tråd Nygards utsagn i ”Hva må skje med juryordningen?” Tidsskrift for Rettsvitenskap 2009 s. 675-693 ”nøkkelen til å øke antall domfellelser er å endre holdninger, snarere enn å endre rettsreglen”.¹⁹⁷

Imidlertid så er det viktig å samtidig ha et fokus på ivareta rettssikkerheten til tiltalte og ikke kun ensrettet fokusere på å få til flest mulige domfellelser.

Det er på det rene at det er en vanskelig og ofte manglende bevissituasjon i voldtektssaker, som igjen resulterer i at det ofte er snakk om situasjoner hvor det er ”ord mot ord” og parternes troverdighet vil bli vurdert. Samtidig skjer voldtekter ofte i sammenheng med bruk av rusmidler gjerne fra begge parter og dette vil gi jurymedlemmene en utfordring i forhold til

¹⁹⁴ FNs kvinnediskrimineringskomitees rapport (2012)

¹⁹⁵ Larsen/Frafjord (2012)

¹⁹⁶ LA-2006-91599, [LB-2007-128400-2](#), LB-2002-771, LE-2007-76116, LG-2007-80440, LG-2005-83475, [LH-2008-108795](#) og LH-2004-36629

¹⁹⁷ Nygard (2009) s684

å skille ut hva som skal tillegges vekt. Imidlertid er det et prinsipp i norsk rett at tiltalte ved selvforskyldt rus skal dømmes som om han var edru jf strl.§ 40. Man kan dermed sette spørsmålstegn ved at en jury må ta stilling til vanskelige rettslige grensedragnings spørsmål som de ikke er opplært i utover rettens innføring i rettssaken hvor enkelte ikke rettslige faktorer kan prege en lekmanns vurdering av saken.

Noe som ytterligere gjør juryordningen gjenstand for kritikk er at etter straffeprosessloven § 376 flg. ikke juryen pålagt å begrunne sitt resultat. En del av kritikken gjelder den svekkende tilliten som mangel på begrunnelse som kan tenkes hos de innblandede parter med ubesvarte spørsmål i juryens vurdering av deres troverdighet og sak.

I forbindelse med et utvalg satt av Regjeringen for å utrede lekdommerens rolle i straffesaker fremgår det av NOU :2011 nr.13 hvor viktig avklaring er at utvalgets medlemmer er enige om at avgjørelsen av skyldspørsmålet i fremtiden bør begrunnes i alle ankesaker.” En forhåpentligvis gjennomføring av en slik endring vil mulig fremtvinge en nærmere juridisk prosess av lekdommerens virke, samt at det vil gi grunnlag for etterprøve og det vil være lett å avsløre en evt. feil i lovanvendelsen. Imidlertid kan man spørre seg om dette er et tilstrekkelig tiltak for å forsvare juryordningens eksistens. Fortsatt er det ikke satt i gang noe kunnskapskrav hos jurymedlemmene, imidlertid er fremgangen at det skal begrunnes og etterprøvd. En kan spørre seg om det er tilstrekkelig som sikringen av rettsvernet og i møte våre internasjonale forpliktelser til å øke kunnskapsnivået på dommerne.

Hensynet til tiltaltes rettsikkerhet og forutberegnelighet er likeså et argumentasjon imot juryordningen. Legalitetsprinsippet er skjerpet på strafferettensområde og det er dermed vanskelig å se hvordan skjerpelsen er forenelig med at avgjørelsen ligger i hendene på en jury. Denne vilkårligheten ved manglende krav til verken juridisk bakgrunn eller annen kunnskap om emnet blant jurymedlemmene kan gjøre at man ser juryordningen som en trussel for rettsvernet for begge parter. Dette manglende kravet til kvalifiserte rettsanvendere ikke forstås som å være i tråd med FN kvinnediskrimineringskomiteens krav til Norge.

For å enklere tilfredsstille FN komiteens krav til bedre ”opplæring om kjønn og diskriminering blant dommere og jurymedlemmer” er det forslått at lagretten skal settes annerledes ved sedelighetsforbrytelse for å dekke kravet til tilstrekkelig kunnskap blant dommerne, noe som imidlertid ikke

3.3.4 Minstestraff

Diskusjonen omkring bruk av minstestraff som verktøy for å få opp straffnivået har gått opp igjennom tiden. I 1927 ble minstestrafen for ”voldtekt til samleie” hevet fra ett til tre år og i flere saker svarte lagretten nei på skyldspørsmålet selv om straffskylden ut fra bevisene var på det rene. Justisdepartementet måtte ta konsekvensen av den uheldige utviklingen og satte i 1963 ned minstestrafen fra tre til ett år. Straffelovkommisjonen oppsummerte i NOU 2002:4 s. 365: ”Systemet [fra 1927] ledet til en rekke tilfeller av ubegrunnede frifinnelser og påtaleunntelser og ble i stor utstrekning forlatt i 1963”.¹⁹⁸

Anne Robberstad som er professor i offentlig rett ved Universitetet i Oslo. Hun har på bakgrunn av de ovenfor nevnte tidligere erfaringer og FNs krav til økt domfellelse for voldtekt i Norge gått ut i en artikkel i Aftenposten å fremmet en fjerning av minstestrafen.¹⁹⁹

Robberstad bruker erfaringen fra innføringen av minstestrafen i forrige århundre som argument for at historien ikke skal gjenta seg. Hun påpeker at i 1956 holdt statsadvokat Dorenfeldt et foredrag for Norske Kvinners Nasjonalråd hvor han belyste at det på grunn av de strenge straffebestemmelsene var vanskelig å få fellende dom i alvorlige sedelighetssaker selv om bevisene var meget gode.

¹⁹⁸ Robberstad, (2012)

¹⁹⁹ Robberstad, (2012)

På tross av tidligere erfaringer ble minstestrafen økt fra ett til to år i 2000 og en siste endring kom i 2010 der minste straffen på nytt økte til 3 år.

Den mulig alvorlige konsekvensen av en høy minstestraft er klart bekymringsverdig. Det er forstått slik at høyere minstestraft reflekterer den sterke straffverdighet av forholdet. Imidlertid blir en minstestraft som er så høy at den ikke blir benyttet, kun virkning som en illusjon av forholdene. En slik minstestraft hjelper ikke på målet om økt antall domfellelser. Like alvorlig og førende for samfunnet er de tilfellene hvor gjerningspersonen går fri til tross for tilstrekkelig bevis. I slike situasjoner vil ofrene ikke føle seg trodd og rettsvernet vil i realiteten bli svakere.

Videre fremgår det av FNs rapport at de er bekymret for de milde straffeutmålingene. En økning i strafferammen er lovgivers aktive tiltak for å imøtekomme kravet om å øke straffeutmålingen og styrke rettsvernet. Selv om det ikke kan regnes som omgående resultere i økt straffenivå. Som nevnt ovenfor kan man også håpe på allmennprevensjon virkning. Imidlertid viser Norge et aktivt tiltak for å tilfredsstille de kravene som blir rettet imot oss og hvor en unnlattelse av noe utbedring vil kunne blitt regnet som brudd på våre folkerettlige forpliktelser.

4 Avsluttende merknader

Problemstillingen min viste seg å være av en for vid karakter til å kunne nå til bunns i en hver vurdering. Jeg opplever imidlertid å ha fått sortert nyere rettspraksis på området og fått et innblikk i diskusjonen om mulige tiltak for å nå det overordnede målet om flere domfellelser og økt rettsvern for ofrene. Imidlertid opplever jeg det som svært viktig at disse målene ikke skal realiseres på bekostning av rettssikkerheten til tiltalte og i samsvar med norsk retts skjerpede legalitetsprinsipp på strafferettensområde. Med utgangspunkt i Voldtektsrapporten 2010 kategori ”hendelsen tilfredsstiller ikke lovens definisjoner av voldtekt ”er nærliggende for meg å hevde at om Norge etterkommer kvinnediskrimineringskomiteens krav kan denne kategorien minskes betraktelig. Dette ved at det anmeldte

forholdet lettere faller innunder det objektive gjerningsbeskrivelsen og dermed kan bidra til å øke domfellelse av straffeverdige forhold.²⁰⁰ Risikoen for å sette gjerningspersonens rettssikkerhet i fare burde forutsetningen være holdnings- og kunnskapsbasert oppfriskning for å sikret ved en vel fungerende rettsanvendelse, forsvar og videre en skjerpelse til kunnskap blant den dømmende makt, et mulig rettssikrende forbedring for å fremme tiltaltes rettsvern kan det dermed tenkes som en løsning uten jury. I Justisdepartementets statssekretæren sin argumentasjon mot omformulering til ”manglende samtykke” er hovedargumentet imot omformulering at det vil øke fokuset på fornærmedes atferd og utsette henne for en ubehaglig vurdering og lavere rettsvern. Aas- Hansens argumentasjon opplever jeg som ikke tilstrekkelig grunnlag for å ikke gripe sjansen til å dekke et av hullene gitt i voldtektsrapport for å nå målet om flere domfellelser og bedre rettsvern for kvinner og som fremstår som klare krav fra FNs Kvinnediskrimineringskomiteen.

Videre fremstår det av Dixis undersøkelse at voldtektsoffer allerede opplever rettergangen som svært ubehaglig og lite rettferdig. Med dette utgangspunkt kan jeg ikke forstå at en endring av samtykkeordningen vil kunne gjøre større skade enn hva de allerede har blitt utsatt for. Derimot kan man håpe på at det vil oppnås flere rettferdige domfellelser som vil bidra til å øke tillitten til rettssystemet og fremme flere anmeldelser, selv om det muligens blir påbekostning av noen flere ubehaglige troverdighetsvurderinger for voldtektsofferne . Et hvert voldtektsoffer har berettiget grunn til å grue seg for rettssaken, imidlertid tror jeg at det mest sannsynlig vil oppleves mer som verdt lidelsen om rettferdigheten seirer.

Mitt svar på problemstillingen ” hvorvidt vår strl. 192 er i tråd med våre forpliktelser etter kvinnediskrimineringskonvensjonen?” er at ettersom Norge ikke har gjort de endringer som er påkrevd fra Kvinnediskrimineringskomiteen i rapporten punkt 24 b), den generelle anbefalingen og er i tråd med Kvinnediskrimineringskomiteens ”views” i individklagen, er ikke innholdet i strl. § 192 i tråd med kravene etter Kvinnediskrimineringskonvensjonen.

²⁰⁰ Sætre/grytdal (2010) s.77

5 Litteraturliste

5.1 Bøker :

Andenæs, Johs v. Andorsen . Spesiell strafferett og formuesforbrytelsene Oslo 2008

Andenæs, Johs. Alminnelig strafferett. 5.utg. ved Magnus Matningsdal og Georg Fredrik Rieber – Mohn. 5. Utgave Oslo, 2004

Eskeland, Ståle . Strafferett, 2. Utgave 2006

5.2 Artikler :

Brottsförebyggande rådet (2012): NTU 2011. Om utsatthet, trygghet och förtroende. brårappport 2012:2.stockholm: brottsförebyggande rådet

Ertzeid, Aina Mee. ”Straffeloven §192 om voldtekt – et supplement til pensum i spesiell strafferett. I: Jussens venner nr.6/2006 s.337 – 371”

Høgberg Benedikte Moltumyr og Torunn Salomonsen. ”Voldtektslovgivningen på ville veier? –straffeloven § 192”. I: Tidsskrift for strafferett nr. 03/2010 s.210-252.

Amnesty International/Arntzen. “Norge får krass kritikk av kvinnekomiteen” 8.03.2012
<http://www.amnesty.no/aktuelt/flere-nyheter/norge-f%C3%A5r-krass-kritikk-fra-kvinnekomiteen> [sitert 22.november 2012]

Larsen/Frafjord ” Strengere voldtektsstraffer fører til at flere overgripere går fri”. NRK.no Østlandssendingen. 20.03.12
<http://www.nrk.no/nyheter/distrikt/rogaland/1.8043000> [sitert 22.november 2012]

A. Robberstad prof. Dr. Juris, Uni.Oslo, ”opphev minstestrafen!” Aftenposten.no
15.10.2012

<http://www.aftenposten.no/meninger/article2928191.ece> [sitert 22.november 2012]

Nina Johnsrud, ”Vil ha strengere lov om voldtekt” Dagsavisen 14.06.2012 ,

<http://www.dagsavisen.no/samfunn/vil-ha-strengere-lov-om-voldtekt/> [sitert 22.november 2012]

Anna Bitsch, ”Levende voldtektsmyter”, Dagsavisen 23.04. 2010,

<http://annebitsch.com/2010/04/23/levende-voldtektsmyter/> [sitert 22.november 2012]

Justisdepartementet, ”handlingsplan motvoldtekt 2012-2014” 06.2012

Peter Garde og Asbjørn Strandbakken, Juryen: Avskaffe, reformere eller begrense bruken av den?, i Lov og Rett 2001 s. 3-31

Lars-Jonas Nygard, ”Hva må skje med juryordningen?” Tidsskrift for Rettsvitenskap 2009 s. 675-693, fotnote 11 på s. 684.

Freeman, Chinkin and Rudolf “The UN Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against woman”/“ FN konvensjonen for avskaffelse av all form for diskriminering imot kvinner” 2012

<http://books.google.no/books?id=HAENi8BnCrMC&pg=PA457&lpg=PA457&dq=The+UN+Convention+on+the+Elimination+of+All+Forms+of+Discrimination+Against+woman+%E2%80%93+a+commentary+by+Free-man,+Chinkin+and+Rudolf++page+457&source=bl&ots=vqZytwsvr&sig=VQqeDMYORMLMeLv1VJX9c6yiQ5k&hl=no&sa=X&ei=nXCrUOjjBrDY0QXJr4DoAQ&ved=0CDAQ6AEwAg#v=onepage&q=The%20UN%20Convention%20on%20the%20Elimination%20of%20All%20Forms%20of%20Discrimination%20Against%20woman%20%E2%80%93%20a%20commentary%20by%20Free-man%2C%20Chinkin%20and%20Rudolf%20%20page%20457&f=false>
[sitert 22.november 2012]

5.3 Rapporter og statestikker:

FNs kvinnediskrimineringskomiteens rapport 2012 (Concluding observations of the Committee on the Elimination of Discrimination against Women, Norway), 2012

<http://www2.ohchr.org/english/bodies/cedaw/docs/co/CEDAW-C-NOR-CO-8.pdf> [sitert 22.november 2012]

[FNs generelle anbefaling No 19 \(General recommendations made by the Committee on the Elimination of Discrimination against Women\)](#)

<http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/recommendations/recomm.htm> [sitert 22.november 2012]

Kripos. Voldtektssituasjonen 2011. Januar 2012

Sætre, Marianne og Veslemøy Grytdal. Voldtektsrapporten fra Oslo, mai 2011; Voldtekt i den globale byen – endringer i anmeldte voldtekter og seksualkultur i Oslo,2012

https://www.politi.no/vedlegg/lokale_vedlegg/oslo/Vedlegg_1309.pdf [sitert 22.november 2012]

Ressurssentret DIXI for voldtatte, ”spørreundersøkelse om voldtekt”, 19.03.2012

<http://www.dixi.no/dixi-forside.74299.no.html?gclid=CJjTq6Lrh7MCFcRV3godX3kAJQ> [sitert 22.november 2012]

TNS Gallups, "Nordmenns holdninger til voldtekt". januar 2012

<http://www.dixi.no/>

Statistisk sentralbyrå sin tabell 27, “Straffereaksjoner, etter type hovedlovbrudd. 1999-2010”

http://www.ssb.no/emner/03/05/a_krim_tab/tab/tab-2011-12-22-27.html

[sitert 22.november 2012]

Statistisk sentralbyrå sin tabell 4 “lovbrudd anmeldt, 1993-2011”

http://www.ssb.no/a_krim_tab/tab/tab-2012-06-29-04.html [sitert 22.november 2012]

5.4 Traktater;

Konvensjon om avskaffelse av alle former for diskriminering av kvinner med protokoll, 8. desember 1979.

Valgfri protokoll til FNs konvensjon om å avskaffe alle former for diskriminering mot kvinner” 6.okt 1999

5.5 Lovkommentar:

Matningsdal, Magnus. Kommentartutgave til straffeloven. I rettsdata.no

Ingunn Ikdahl. Kommentartutgaven til Kvinnediskrimineringskonvensjonen i rettsdata.no

5.6 Lover :

Kongeriget Norges Grundlov, given i Rigsforsamlingen paa Eidsvold den 17de Mai 1814,

1902 Lov av 22. mai 1902 nr.10: Almindelig borgerlig Straffelov

2000 Lov av 11. august 2000 nr.76: Lov om endringer i straffeloven 1902 mv.

(seksuallovbrudd)

2005 Lov av 20. mai 2005 nr.28: Lov om straff

2010 Lov av 25. juni 2010 nr.46: Lov om endring i straffeloven 1902 mv. (skjerping av straffen for drap, annen grov vold og seksuallovbrudd)

L21.05.1999 nr. 30 Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett (menneskerettsloven)

5.7 Forarbeider :

Innst. O. nr. 73 (2008-2009) Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 mv. (siste delproposisjon – slutføring av spesiell del og tilpasning av annen lovgivning)

Innst.O.nr.92(1999-2000) Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i straffeloven m.v. (seksuallovbrudd)

Ot.prp. nr. 20 (1991-92) Om endringer i straffeloven og skadeserstatningsloven m m (seksuelle overgrep mot barn)

Ot.prp. nr. 28 (1999-2000) Om lov om endringer i straffeloven mv. (seksuallovbrudd) og **Inst. S. nr.206 (1994-95)**

Ot.prp. nr. 90(2003–2004) : Om lov om straff (straffeloven)

Ot.prp. nr. 93 (2008-2009) Om lov om endringer i menneskerettsloven mv. (inkorporering av kvinneskredskrimineringskonvensjonen)

Ot.prp. nr. 8 (2007-2008) Om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 mv. (skjerpende og formildende omstendigheter, folkemord, rikets selvstendighet, terrorhandlinger, ro, orden og sikkerhet, og offentlig myndighet)

Ot.prp. nr. 22 (2008-2009) Om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 (siste delproposisjon – slutføring av spesiell del og tilpasning av annen lovgivning)

Prop. 97 L (2009-2010) Endringer i straffeloven 1902 mv. (skjerping av straffen for drap, annen grov vold og seksuallovbrudd)

NOU 1991: 13 Seksuelle overgrep mot barn

NOU 1997:23 Seksuallovbrudd. Straffelovkomisjonens delutredning VI

NOU 2002: 4 Ny straffelov. Straffelovkomisjonens delutredning VII

NOU 2008:4 Fra ord til handling. Bekjempelse av voldtekt krever handling

NOU 2011: 18 Struktur for likestilling

5.8 Dommer :

5.8.1 Høyesterettsdommer ;

Rt.1912 s.624

Rt.1921 s.827

Rt, 1926 s.356

[Rt. 1934 s. 1096](#)

[Rt. 1935 s. 700.](#)

Rt.1938 s.56

Rt.1938 s.614

Rt. 1970 s.1110

Rt.1970. s.1235

Rt.1976 s.907
Rt 1982 s.578
Rt 1983 s 1222
Rt. 1985 s.202
Rt 1986 s.252
Rt.1986 s794
Rt. 1989 s.979
Rt.1990 s. 319
Rt. 1990 s.551
Rt.1991 s.554
Rt 1993 s.963
[Rt. 1993 s. 1302.](#)
Rt.1994 s. 1552.
Rt. 1999 s. 1718
Rt. 2002. S.436
Rt 2002 s 917
Rt 2002 s 1210
Rt.2002 s.1295
Rt.2003 s.687
Rt.2003 s. 1455
Rt 2004 s 39
Rt. 2004 s 252
Rt.2004 s. 1553
Rt. 2004 s.1556
Rt 2005 s556
Rt. 2005 s.663
Rt. 2005 s.665
Rt. 2006 s. 471
Rt 2006 s 513
Rt 2006 828

Rt. 2006 s 1319

Rt 2008 867

Rt. 2009 s.140

Rt.2010 s 1042

Rt. 2012 s.1103

5.8.2 Lagmannsrettsdommer :

[LB-2002-771](#)

[LH-2004-36629](#)

[LG-2005-83475](#)

[LA-2006-91599,](#)

[LE-2007-76116](#)

[LG-2007-80440](#)

[LB-2007-128400-2](#)

[LH-2008-108795](#)

[LF-2008-143136](#)

[LB-2009-131786,](#)

[LB-2010-123543](#)

[LF-2010-151196](#)

[LB-2011-177455](#)

[LA-2011-187926](#)

[LB-2012-09-27.](#)